

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект

РЕШЕНИЕ

**ЗА ПРИЕМАНЕ НА ДОКЛАДА ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОТБРАНАТА И
ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2024 Г.**

Народното събрание на основание чл. 86, ал. 1 от Конституцията на Република България и чл. 23 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България

РЕШИ:

Приема Доклада за състоянието на отбраната и въоръжените сили на Република България през 2024 г.

Решението е прието от 51-ото Народно събрание на
2025 г. и е подпечатано с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

Наталия Киселова

М О Т И В И

КЪМ ПРОЕКТА НА РЕШЕНИЕ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ ЗА ПРИЕМАНЕ НА ДОКЛАДА ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОТБРАНАТА И ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2024 Г.

Докладът за състоянието на отбраната и въоръжените сили на Република България през 2024 г. е разработен съгласно чл. 23 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България. Документът представя пред Народното събрание и обществото оценка за състоянието на българските въоръжени сили и постигнатите през годината резултати в сферата на отбраната. На базата на направените изводи докладът очертава и основни направления за работа през 2025 г. и в средносрочен план, в които Министерството на отбраната ще фокусира своите усилия за провеждане на ефективна отбранителна политика.

Отбранителната политика се осъществяваше в съответствие с Конституцията на Република България, законите и стратегическите документи на сигурността и отбраната. Продължи изпълнението на Програмата за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили на Република България до 2032 г. (Програма 2032), на Плана за развитие на въоръжените сили на Република България до 2026 г. (План 2026) и на Националния план за повишаване на разходите за отбрана на 2 на сто от БВП до 2024 г. (Националния план 2024). Осигурена беше приемственост в целите и приоритетите на отбранителната политика и приносът на страната в рамките на колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС.

Във фокуса на усилията бяха: подобряване изпълнението на мисиите и задачите на въоръжените сили; ускоряване изграждането и поддържането на необходимите отбранителни способности и попълване на дефицитите; превъоръжаване и модернизация; попълване на вакантните длъжности, окомплектоване и подготовка на доброволния резерв; изпълнение на Целите на способностите на НАТО; изграждане на способности и активни стратегически комуникации с обществото.

Българските въоръжени сили имат необходимата степен на готовност за реагиране при кризи от военен характер. Подготовката допринася за съхранение на способностите на въоръжените сили за изпълнение на задачите им по трите мисии, като е налице ръст в нейния интензитет и обхват. Провеждането на ученията в настоящия им вид, участието в съюзни учения в чужбина, както и осигуряването на поддръжка от страната домакин за съюзни сили на наша територия постигат заложените цели, допринасят за цялостното повишаване на подготовката на въоръжените сили и спомагат за утвърждаване на ролята на България като надежден съюзник в Алианса.

В условията на коренно променена стратегическа среда на сигурност през третата година на войната на Руската федерация срещу Украйна България продължи активното си участие в укрепването на възпиращия и отбранителния потенциал на НАТО в Черно море. В центъра на усилията остана изграждането на многонационалната бойна група на Алианса. За гарантиране безопасността на морския трафик заедно с Румъния и Турция беше създадена Противоминна военноморска група в Черно море. България остана солидарна с Украйна и подкрепя нейните легитимни усилия да се противопостави на руската военна агресия. В изпълнение на решенията на Народното събрание продължи изпращането на помощ, като обемът и обхватът ѝ бяха разширени.

Продължи процесът на превъоръжаване и модернизация. Народното събрание прие Програма за инвестиции в отбраната до 2032 г., съдържаща приоритетните проекти и финансова рамка. За изпълнението на тази програма ще бъде изготвен и представен отделен доклад, чрез който Министерството на отбраната ще информира парламента и обществото за резултатите от нейното изпълнение през годината. В настоящия доклад е отчетена ролята на приоритетните инвестиционни проекти за придобиване на бойни машини за Сухопътните войски, на самолети F-16 и на многофункционални модулни патрулни кораби. Стартира проект за придобиване на система за противовъздушна отбрана със среден обсег IRIS-T в рамките на инициативата на Германия „Щит на европейското небе“.

Въпреки предприетите мерки некомплектът от военнослужещи остава висок и в края на годината достигна 21,8 на сто. Доброволният резерв също е попълнен едва на 16 на сто. Прилагат се редица мерки за

попълване на големия брой незаети длъжности за военнослужещи. Направени бяха законови промени, с които базата за формиране на заплатите на военнослужещите се обвързва със средната брутна работна заплата по данни на Националния статистически институт. Това е важно за привличане и задържане на хората в отбраната, като се поддържа основното месечно възнаграждение на достатъчно високо ниво на пазара на труда чрез своевременно индексирание и се осигурява сигурност и предвидимост кога и с колко ще се изменя заплатата на военнослужещите. Необходими са нови и ефективни подходи за попълване на доброволния резерв и запаса, което включва и инициране на обществен дебат за възможно въвеждане на форми на задължителна военна подготовка за определени категории български граждани.

Новият цикъл на отбранително планиране в НАТО и пакет „Цели на способностите 2025“ залагат по-високи количествени и качествени изисквания към способностите. Националният отбранителен план, синхронизиран с отбранителния план на НАТО за региона, въвежда по-високи изисквания към способностите на въоръжените сили за изпълнение на тяхната основна мисия „Отбрана“. Съществено са завишени изискванията към България за осигуряване на поддръжка от страната домакин при развръщането и преминаването на съюзни сили през територията на страната. Завишените количествени и качествени параметри на целите налагат осигуряването на адекватни ресурси, както и провеждането на преглед на структурата на силите.

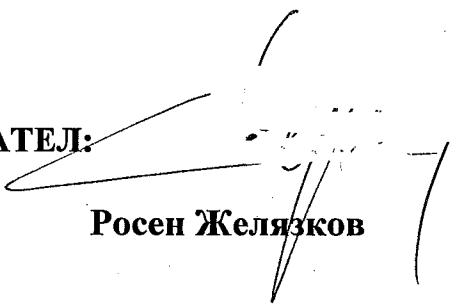
Продължи плавното и постепенно нарастване на разходите за отбрана. През 2024 г. те на практика достигнаха заложеното ниво в Националния план 2024. Нивото от 2 на сто от БВП на разходите за отбрана се счита като минимално необходимо и основа за последващото им повишаване в унисон с приетите съюзни ангажименти и възможностите на страната.

Докладът прави следният основен извод:

При коренно променената стратегическа среда и нарастващи военни заплахи за сигурността отбраната следва да остане във фокуса на политиката за защита на националната сигурност със съответната ресурсна и политическа подкрепа на правителството, парламента и българското общество.

Състоянието на по-голямата част от способностите на въоръжените сили остава непроменено спрямо предходната година и като цяло е незадоволително. Въоръжените сили продължават да изпълняват своите задачи, особено тези по мисия „Отбрана“, с ограничения и рискове за военнослужещите. В средносрочен план това състояние ще се подобри значително с усвояването на новопридобитото модерно въоръжение и техника и с положителния ефект от предприетите мерки за попълване на вакантните длъжности за военнослужещи.

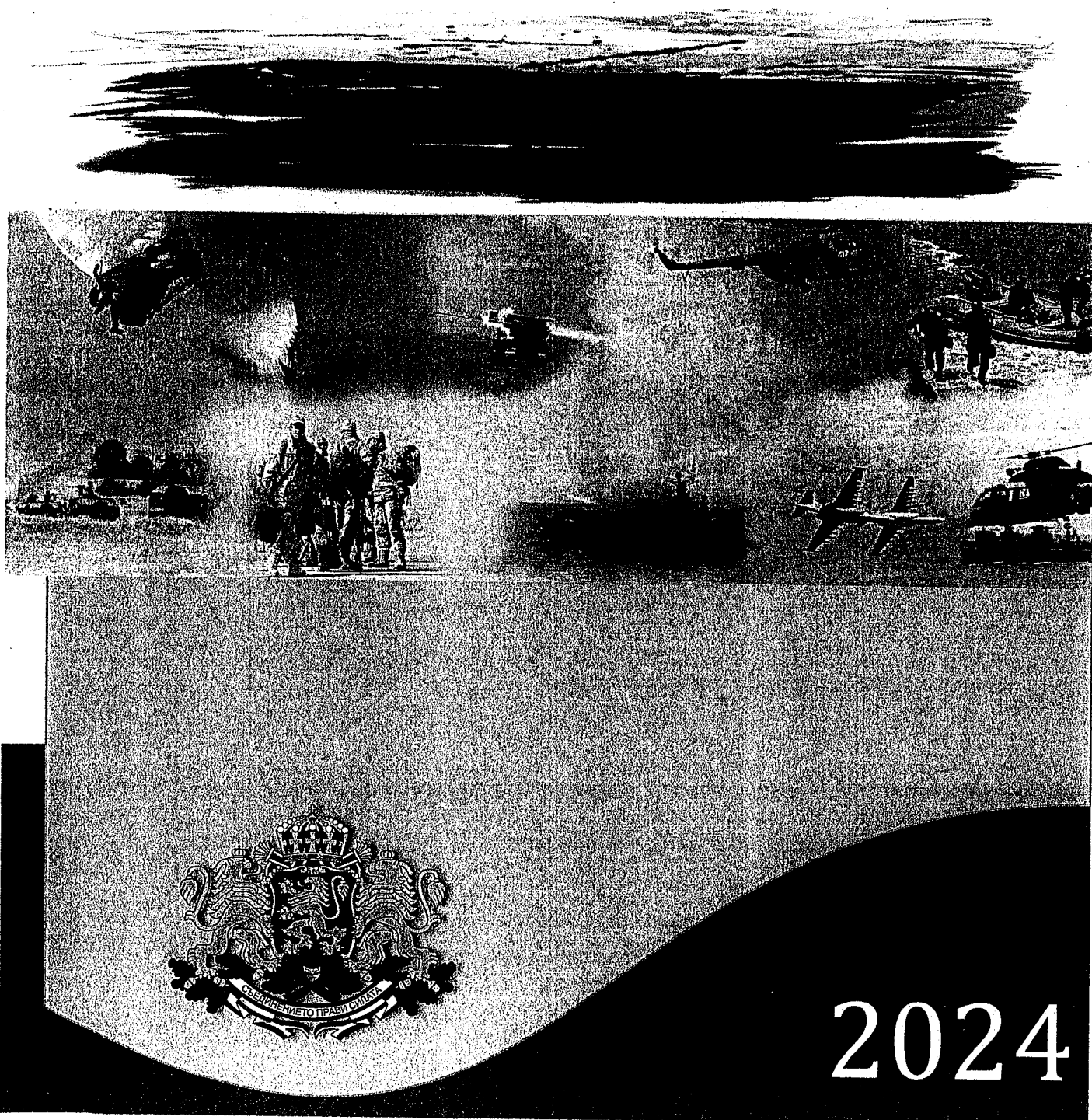
МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Росен Желязков

ДОКЛАД

ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОТБРАНАТА
И ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Увод	3
2. Среда на сигурност	4
3. Хората в отбраната	6
3.1. Окомплектоване на Министерството на отбраната и въоръжените сили	6
3.2. Длъжности в щабове и органи на НАТО, ЕС и други международни организации	6
3.3. Набиране и кариерно развитие	7
3.4. Военно-образователна система	7
3.5. Социален статус и мотивация	7
3.6. Политика на социално сътрудничество	9
3.7. Военно-патриотично възпитание	9
4. Разходи за отбрана	10
5. Модернизация и превъоръжаване	13
5.1. Основни инвестиционни проекти	13
5.2. Процедури по доставката и поддържането на въоръжението и техниката	15
5.3. Развиване на способности в сътрудничество със съюзници и партньори	15
5.4. Технологични, изследователски и развойни проекти	16
6. Евроатлантическа сигурност и отбрана, международен мир и стабилност	17
6.1. НАТО – колективна отбрана и съюзна политика за сигурност	17
6.2. Европейски съюз – Обща политика за сигурност и отбрана	18
6.3. Контрол на въоръженията и мерки за укрепване на доверието и сигурността	18
6.4. Международно сътрудничество	19
6.5. Принос на Министерството на отбраната към помощта за Украйна	21
7. Въоръжени сили и отбранителни способности	23
7.1. Съвместно командване на силите	24
7.2. Сухопътни войски	25
7.3. Военновъздушни сили	25
7.4. Военноморски сили	26
7.5. Съвместно командване на специалните операции	27
7.6. Изпълнение на мисиите на въоръжените сили	27
7.6.1. Мисия „Отбрана“	27
7.6.2. Мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“	28
7.6.3. Мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“	29
7.7. Споразумение за сътрудничество в областта на отбраната със САЩ	32
7.8. Развитие на националните концептуални и доктринални документи	32
8. Поддръжка и осигуряване на отбраната	34
8.1. Разузнаване	34
8.2. Логистично осигуряване	34
8.3. Военномедицинско осигуряване	36
8.4. Инфраструктура на отбраната	37
8.5. Комуникационно и информационно осигуряване и киберотбрана	38
8.6. Сигурност на информацията	40
8.7. Военно-географско осигуряване	40
8.8. Военна стандартизация, сертификация и кодификация	40
8.9. Търговски дружества на Министерството на отбраната	41
8.10. Освобождаване и утилизация на излишни бойни припаси	41
9. Управленски подходи при реализирането на отбранителната политика	42
9.1. Изграждане на административен и институционален капацитет за управление	42
9.3. Политика на прозрачност и отчетност	43
9.3.1. Антикорупционна политика и институционален интегритет	43
9.3.2. Информационна политика и стратегическа комуникация	44
9.3.3. Контролна и одитна дейност	45
10. Изводи	46
11. Направления за работа през 2025 г. и в средносрочен план	48

1. УВОД

Докладът за състоянието на отбраната и въоръжените сили на Република България за 2024 г. е разработен съгласно чл. 23 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България (ЗОВСРБ). Документът представя пред Народното събрание и общественото оценка за състоянието на българските въоръжени сили и постигнатите през годината резултати в сферата на отбраната.

Отбранителната политика се осъществяваше в съответствие с Конституцията, законите и стратегическите документи на сигурността и отбраната. Продължи изпълнението на Програмата за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили на Република България до 2032 г.¹ (Програма 2032), на Плана за развитие на въоръжените сили на Република България до 2026 г.² (План 2026) и на Националния план за повишаване на разходите за отбрана на 2% от БВП до 2024 г. (Националния план 2024). Осигурена беше приемственост в следваните цели и приоритети и в реализацията на ангажиментите на страната в рамките на колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. В резултат на това беше разработена нова Национална отбранителна стратегия.

Разработен беше проект на „Бяла книга за отбраната 2024“, отразяващ резултатите от проведения Стратегически преглед на отбранителната политика, целящ адаптиране на управленските решения към промените в средата на сигурност и измененията в концептуалните и планиращи документи на НАТО и ЕС.

Фокусът на усилията беше насочен към: подобряване на условията за изпълнение на мисиите и задачите на въоръжените сили; ускоряване изграждането и поддържането на необходимите отбранителни способности и попълване на дефицитите; превъоръжаване и модернизация; попълване на вакантните длъжности и окомплектоване и подготовка на доброволния резерв; изпълнение на Целите на способностите на НАТО; принос към изграждане на предното присъствие на Алианса в Черно море; изграждане на способности за стратегически комуникации с обществото.

В условията на коренно променена стратегическа среда на сигурност през третата година на войната на Руската федерация срещу Украйна, България продължи активното си участие в укрепването на възпиращия и отбранителния потенциал на НАТО в Черноморския регион. Участието в многонационалната бойна група на Алианса у нас остана в центъра на усилията ни. За гарантиране безопасността на морския трафик България, Румъния и Турция създадоха и активираха Противоминната военноморска група в Черно море.

Продължи процесът на превъоръжаване и модернизация чрез изпълнението на приоритетните инвестиционни проекти за придобиване на бойни машини за Сухопътните войски, на самолети F-16 и на многофункционални модулни патрулни кораби. Стартира проект за придобиване на система за противовъздушна отбрана със среден обseg IRIS-T в рамките на инициативата на Германия „Щит на европейското небе“. Народното събрание прие „Програма за инвестиции в отбраната до 2032 г.“, съдържаща приоритетните проекти и финансова рамка. За изпълнението на тази Програма ще бъде изготвен и представен отделен доклад³, чрез който Министерството на отбраната ще информира парламента и общественото за резултатите от нейното изпълнение през годината.

Некомплектът от военнослужещи остава висок. Доброволният резерв е на критично ниски нива. Започна реализирането на редица мерки за попълване на големия брой незаети длъжности за военнослужещи. Направени бяха законови промени, с които базата за формиране на заплатите на военнослужещите се обвързва със средната работна заплата в страната.

България продължи да подкрепя легитимните усилия Украйна да се противопостави на руската военна агресия, като обемът и обхватът на изпращаната военна помощ бяха съгласно приетите решения на Народното събрание.

¹ Приета с Решение № 86 от 1.02.2021 г. на Министерския съвет и с решение на Народното събрание от 11.02.2021 г.

² Приет с Постановление № 183 от 7.05.2021 г. на Министерския съвет.

³ Съгласно т. 2 от Решението на Народното събрание за приемане на Програма за инвестиции в отбраната до 2032 г. от 19.04.2024 г., ежегодно, съвместно с Доклада за състоянието на отбраната и въоръжените сили, Министерският съвет внася в Народното събрание доклад за изпълнението на Програмата и/или нейна актуализация. Обн. ДВ, бр. 37/26.4.2024 г.

2. СРЕДА НА СИГУРНОСТ

“Днес живеем в различен свят. Няма смисъл да се обсъжда европейската сигурност в изолация от световните тенденции. Нито пък можем да обсъждаме „твърдата“ сигурност, без да вземем предвид други важни развития, засягащи сигурността в по-широк план.”

(Посланик Кристоф Хойсен, Председател на Мюнхенската конференция по сигурността)

Средата на сигурност се характеризираше с нарастващо милитаризиране на международните отношения, мултиполяризация, разширяване на обхвата на съществуващите кризисни процеси, конфликти и войни, както и отслабване на международните организации. Информационното и киберпространството се използваша активно за манипулиране на обществените нагласи и за постигане на стратегически приоритети. Зачестиха деструктивните хибридни въздействия върху въздухоплаването и корабоплаването, критичната инфраструктура и енергийната свързаност.

Русия остана главният дестабилизиращ фактор и най-значимата и пряка заплаха за НАТО и ЕС основно заради непровокираната си война срещу Украйна, както и заради следваната цел да отслаби политически и икономически ЕС и държавите-членки. За целта Москва използва набор от хибридни инструменти, за да влияе на вземането на решения, да разделя обществата, да дестабилизира икономиките, да внася разделения между държавите-членки и да подкопава доверието в демократичната форма на управление. Усилено бяха използвани хибридни методи на въздействие за създаване на напрежение в евроатлантическата общност и за въздействие върху електоралните нагласи в европейски държави. Геополитическото влияние и присъствие на тази страна в Южен Кавказ отбеляза значителен регрес. Намалеха и нейните способности за проектиране на сила в Средиземноморието. Русия продължи да ограничава свободата на корабоплаването и въздушния трафик в и над Черно море, въпреки че нейните военноморски сили са със силно ограничена свобода на действие. Високоинтензивните бойни действия на руските въоръжени сили срещу Украйна значително повишиха опасността от погрешни преценки на обстановката и рискове от допълнителна ескалация с включването на трети страни (вкл. КНДР). На този фон от страна на Кремъл продължи използването на ядрен шантаж за оказване на външнополитически натиск и влияние.

Войната в Украйна и нестабилността в Близкия изток увеличиха риска за сигурността на критични маршрути на енергоресурси. Русия насочи усилията си към запазване на производството и експорта на въглеводороди чрез насочване към нови пазари и прикриване на реалния произход на енергоресурсите, но изтеклият договор за транзит на неин природен газ през Украйна наложи структурни изменения в енергийния сектор. На тази основа в Европа продължи изграждането на междусистемни връзки и инфраструктура за прием на втечен природен газ.

Проблемите по сигурността в Балканския регион се запазиха поради амбициите на вътрешни и външни държавни и неправителствени фактори да утвърдят влиянието си в него, за да реализират политически цели. Рискове и заплахи генерираха различни информационни операции, хибридни въздействия, миграционни потоци, трансрегионална организирана престъпност и др. Конфликтният потенциал в Западните Балкани се съхрани поради нарасналата тенденция сред местните политици за печелене на електорална подкрепа посредством манипулиране на националистическите нагласи и убеждения на обществеността. Относителната стабилност в региона се съхрани благодарение на активното ангажиране на международната общност, но нарастващата склонност на местни държавници и политици за предприемане на неkoordinирани и еднолични действия създава предпоставки за ескалация на напрежението.

Средата на сигурност в Близкия изток и Северна Африка отбеляза тенденция към влошаване поради противоборството между Израел и Иран, конфликтът в Ивицата Газа, влошената ситуация на Западния бряг и постоянно нарастващото напрежение между „Хизбуллах“ и Израел, ескалирало в израелска военна операция на територията на Ливан. В Сирия радикални и опозиционни въоръжени групи осъществиха бърз военен напредък, в резултат на което президентът Башар ал Асад беше свален от власт. В Ирак се увеличи конфликтният потенциал между водещите политически сили преди парламентарните избори през 2025 г. Същевременно регионалните процеси създадоха предпоставки за засилване на недоволството и за интензифициране на опозиционните настроения сред различните общности. Иран загуби значителна част от влиянието си в Близкия изток, поради което предприе подход към избягване на директно въвличане в регионалната

ескалация. Паралелно продължи да развива ракетната и ядрената програма. Задълбочаването на икономическите проблеми и високите нива на социално напрежение в страната генерират недоверие. Движението „Ансар Аллах“ в Йемен запази дестабилизиращото си въздействие с глобален ефект върху корабоплаването в акваторията на Червено море. В този контекст нараснаха рисковете от увеличаване на интензитета на извършваните удари по сили и средства на движението, както и от възобновяване на вътрешноиеменския конфликт. В Афганистан Движението „Талибан“ продължи да налага строги религиозни норми в държавното управление и обществения живот. Периодично нарастваше напрежението с Пакистан във връзка с безпрепятствената дейност на терористичната „Техрик-е талибан Пакистан“ на афганистанска територия. В Пакистан парламентарните избори не доведоха до съществени промени в управлението, като продължава честото ескалиране на общественото напрежение в по-големите населени места и периодичното усложняване на обстановката в погранични райони с Афганистан.

Обстановката в Северна Африка запази нестабилния си характер поради съществуващи или нови кризисни процеси в част от страните. Продължиха институционалното и политическото разделение в Либия, високоинтензивният въоръжен конфликт в Судан, напрежението между Алжир и Мароко по статута на Западна Сахара, нестабилността в държавите от Сахел, сблъсъкът на регионални геополитически интереси в района на Африканския рог, както и значителната активност на радикални и терористични организации.

Отношенията между държавите от Централна Азия се характеризираха със сближаване и развитие на сътрудничеството в опит за преодоляване на глобалните икономически предизвикателства, генерирани от войната в Украйна, продължаващата рецесия в руската икономика и високите нива на местна безработица и ниска продуктивност на националните стопанства. Централно-азиатските държави продължиха опитите си да се еманципират от Русия, да диверсифицират своите икономики, да увеличат участието си в международната търговия с енергоресурси, да развиват алтернативни международни транспортни и логистични коридори. Използвайки това, Китай и други регионални играчи засилиха своето влияние в Централна Азия.

В Китай продължават усилията за запазване на социално-икономическата стабилност и разширяване и затвърждаване на ролята на страната в глобален мащаб. Във външнополитически аспект усилията за промяна на установения международен ред се запазиха, като и противопоставянето със САЩ и Запада и разширяването и задълбочаването на сътрудничеството с Русия и с развиващите се страни на двустранна основа и в многонационални формати⁴. Средата на сигурност на Корейския полуостров остана силно повлияна от стремежа на КНДР да получи официален статут на ядрена сила и да намали последствията от санкционния натиск. В резултат на целенасочена политика на Пхенян за сближаване с Русия между двете страни беше подписан договор за всеобхватно стратегическо партньорство, а сътрудничество им значително нарасна, особено във военната сфера. Индия постигна съществен икономически ръст, успя да привлече значителни инвестиции от Япония и САЩ, докато изкупуваше на преференциални цени суровини от Русия, поддържаше прагматични икономически връзки с Пекин и запази неутрална позиция по отношение на войната в Украйна.

Нарасналото противопоставяне повишава опасността от използване на въоръжени сили за реализиране на цели в международните отношения. Териториални спорове и в бъдеще ще възпрепятстват интеграционните процеси, икономическото и социално развитие и ще бъдат генератор на политическа нестабилност. Различията в политическата ориентация, икономическото развитие и военните способности на държавите се отразяват все по-негативно върху стабилността и сигурността. Приближаването на военни конфликти до границите на страната определя като основен приоритет интегрирането в колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС за гарантиране на суверенитета и териториалната цялост на страната. В среда на сигурност с бързо възникване и разпространение на заплахите е наложителна непрекъснатата адаптация към променящия се характер на конфликтите и постоянно усъвършенстване на способностите.

⁴ БРИКС, ШОС, Китай – Съвет за сътрудничество на страните от Персийския залив, Китай – Африка и др.

3. ХОРАТА В ОТБРАНАТА

3.1. Окомплектоване на Министерството на отбраната и въоръжените сили

През 2024 г. некомплектът от военнослужещи за Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия остана на нивото на предходната година, като запази стойността си от 21,8%. Ниският процент на окомплектованост продължава да бъде сериозно предизвикателство за някои формирования на въоръжените сили, като недостигът на офицери е 26,1%, офицерски кандидати - 6,1%, сержанти/старшини - 11,2% и войници/матроси - 27,6%.

Комплектуването на въоръжените сили с доброволен резерв е 16 %. Запази се тенденцията на липса на кандидати за сключване на договори за служба в него.

Резултатите от проведените конкурси показват, че до средата на годината няма осезаемо увеличение при кандидатите за постъпване на военна служба и на служба в доброволния резерв, независимо от предприетите мерки. Увеличен интерес беше констатиран два месеца след обнародване на измененията в чл. 212 от ЗОВСРБ⁵ относно възнагражденията на военнослужещите. След последвалите телевизионни дебати за отлагане на приетите изменения, обаче, този интерес рязко намаля. Необходимо е да се търсят допълнителни подходи за подобряване на процесите по приемане на военна служба.

По отношение на кандидат-курсантите, вследствие на проведената активна информационна кампания, интересът за обучение се увеличи в сравнение с 2023 г. В тази връзка предстои разработване на концепция за рекламno-информационната кампания през 2025 г. по набирането на курсанти, военнослужещи, доброволен резерв, граждански лица за изпълнение на доброволна военна служба и др. Подготвен беше и законопроект, свързан с регламентирането на статуса на курсантите.

В съответствие с Плана за развитие на въоръжените сили на Република България до 2026 г. бяха извършени организационно-щатни промени в 48 структури/военни формирования и пълна ликвидация на едно военно формирование. В резултат на това численият щатен състав се увеличи с 93 длъжности за военнослужещи и три за цивилни служители.

В изпълнение на Решение на Народното събрание за определяне на военни формирования и структури за допълване на въоръжените сили във военно време и за определяне числеността на запаса за въоръжените сили⁶ и заповед на министъра на отбраната за извършване на организационно-щатни промени и пълна ликвидация на военните формирования и структурите от въоръжените сили за военно време⁷, считано от 01.12.2024 г. влязоха в сила нови 353 длъжностни разписания за военно време.

3.2. Длъжности в щабове и органи на НАТО, ЕС и други международни организации

Към 31.12.2024 г. длъжностите в щабове и органи на НАТО, ЕС и други международни организации извън територията на страната бяха попълнени на 96,8%. Продължи дългосрочното командироване на военнослужещи по изпълнение на проекта по „Усвояване в САЩ на подлежаща на придобиване нова оръжейна платформа - самолет F-16 Block 70“. От проведените конкурси за следващи периоди бяха подбрани военнослужещи за около 51% от обявените длъжности.

Извършен беше преглед и анализ на заеманите от страната длъжности в международни организации и в други международни инициативи извън територията на страната. Разработен беше „План за поэтапно реструктуриране на българското участие в международни организации и в други международни инициативи извън територията на страната до 2028 г.“, съгласно който се предвижда освобождаване на 35 длъжности.

Четири международни структури на територията на България⁸ бяха комплектувани с български военнослужещи и цивилни служители на 85,8%. Най-неблагоприятно беше попълването

⁵ Обн. в ДВ, бр. 38 от 30.04.2024 г.

⁶ Обн., ДВ, бр. 35 от 19.04.2024 г.

⁷ Заповед на министъра на отбраната от 19.06.2024 г.

⁸ Щабен елемент за интегриране на силите на НАТО; Център за изследване, изграждане и усъвършенстване на способности на НАТО за управление на кризи и реагиране при бедствия; Национален мобилен комуникационен модул и Бойна група за изпълнение на дейности по усилен бдителност на Алианса.

с военнослужещи в Щабния елемент за интегриране на силите на НАТО на 59,09%, където тенденцията за спад се запази.

3.3. Набиране и кариерно развитие

За преодоляване на ниските нива на окомплектованост с личен състав Министерството на отбраната се включи в инициативата на Държавния департамент на САЩ за сътрудничество в областта на човешките ресурси. Съвместно с американски експерти бяха анализирани основните проблеми в сферата на набирането, задържането и развитието на човешките ресурси във въоръжените сили. В резултат на работата бяха идентифицирани повече от 30 проблемни въпроса, разпределени в 14 функционални области на системата за управление на човешките ресурси и бяха предложени повече от 40 решения. Предстои разработване на план за тяхното реализиране.

Министерството на отбраната участва активно и в планирането на комуникационната кампания от Платформата за оперативно влияние към Европейското командване на силите на САЩ в подкрепа на усилията за повишаване на интереса към военната служба като допълнителна мярка, заедно с чувствителното увеличаване на заплатите.

За осигуряването на необходимите човешки ресурси продължи плановото обявяване на конкурси за приемане на военна служба и служба в доброволния резерв, както и за длъжности за срочна служба в доброволния резерв.

Стартира поредната смяна на срочна служба в доброволния резерв във военно формирование 22 160-Плевен от 100 длъжности. На резервистите, преминали срочната служба, ще бъдат предложени вакантни длъжности за заемане без конкурс, с което се цели намаляване на некомплекта от военнослужещи и доброволни резервисти.

Независимо от предприетите действия, демографските особености, водещи до диспропорция в поколенията и дисбаланс в структурата на населението, като резултат на вътрешната миграция към големите икономически развити райони на страната и емиграцията в чужбина, водят до намаляване на броя на потенциалните кандидати за постъпване на военна служба. Тези негативни тенденции ще оказват значително влияние върху окомплектоването на въоръжените сили чрез тяхната дислокация на територията на страната, особено в гарнизоните, разположени в малките населени места.

3.4. Военно-образователна система

Проведено беше обучение на общо 9086 военнослужещи, цивилни служители и граждански лица за придобиване на образователно-квалификационна степен „бакалавър“ и „магистър“, за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и за обучение в курсове. Извън Военна академия „Г.С. Раковски“ и висшите военни училища⁹ бяха обучени 872 военнослужещи и цивилни служители.

Обучение в квалификационни курсове по английски език преминаха 268 военнослужещи и цивилни служители, като част от тях са от състава на декларираните формирования по Целите на способности за НАТО. Продължи обучението в квалификационни курсове в чужбина, включително по програми на правителството на САЩ.

Чрез обмен на обучаеми продължи обучението на трима военнослужещи от Република Северна Македония, един офицер от Република Турция и пет виетнамски курсанти. По линия на сътрудничеството в областта на военното образование и обучение на човешките ресурси бяха осъществени посещения на делегации в Армения, Азербайджан, Румъния, Полша и Сърбия.

Военно-образователните институции се включиха активно и в няколко инициативи, свързани с подкрепата за Украйна, чрез конкретни предложения за създаването на образователна коалиция в подкрепа на Украйна и за изучаването на поуците от войната.

3.5. Социален статус и мотивация

За седма поредна година бяха увеличени основните месечни възнаграждения на военнослужещите средно с 10%. Индексирани бяха и минималните и максималните размери на

⁹ Националният военен университет „Васил Левски“, Висшето военноморско училище „Н.Й. Вапцаров“ и Висшето военновъздушно училище „Г. Бенковски“.

основните месечни заплати за всички длъжности за цивилни служители от структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, за които не се прилагат Законът за държавния служител и чл. 107а от Кодекса на труда. С промяната на ЗОВСРБ беше променен начинът на формиране на основната им месечна заплата, като тя се образува от месечната заплата за длъжност и добавката за работа в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия. Бяха увеличени индивидуалните основни месечни заплати на цивилните служители по служебно правоотношение и по трудово правоотношение по чл. 107а от Кодекса на труда от Министерството на отбраната и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, за които се прилагат Законът за държавния служител и чл. 107а от Кодекса на труда. Беше въведено определението „ключова длъжност“, с цел задържане на служители със специфични умения и квалификация, заемащи длъжности, които оказват критично влияние върху функционирането на Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, чрез увеличение на определеното възнаграждение. Индексирани бяха възнагражденията на военнослужещите и цивилните служители от държавните висши училища, заемащи академична длъжност. Увеличен беше размерът на стипендиите на курсантите за звание и беше въведена стипендия за подготовка за изпълнение на военна служба като професия. Считано от ноември беше увеличен и размерът на порционните пари за военнослужещите и цивилните служители.

Въпреки положените усилия за реализиране на ефективна политика по доходите на военнослужещите, нивото на заплащане на труда им остана неконкурентно спрямо това в останалите сектори на икономиката. Това наложи иницирането на промените в ЗОВСРБ. Въведен беше нов модел за определяне на базата за изчисляване на размера на основното месечно възнаграждение за най-ниската длъжност. Считано от 01.01.2025 г., базата следва да се определя ежегодно въз основа на средната работна заплата за страната за второто тримесечие на предходната година. Основното месечно възнаграждение на военнослужещите се увеличава с коефициент спрямо базата, за офицери - не по-малко от 1,2 за офицерски кандидати, сержанти и войници - не по-малко от 1,0. За цивилните служители, работещи по трудово правоотношение в Българската армия и в структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, за които не се прилагат Законът за държавния служител и чл. 107а от Кодекса на труда, основната месечна заплата се увеличава с коефициент не по-малко от 0,8 за тези с висше образование и не по-малко от 0,6 - за средно образование. За курсантите, стипендията за подготовка за изпълнение на военна служба като професия следва да бъде в размер не по-малко от 0,25 от базата за най-ниската длъжност на военнослужещите.

Продължи политиката за социална адаптация на военнослужещи, освобождавани от военна служба. Осигурена беше информация, свързана с курсове за обучение, актуално състояние на пазара на труда и свободни работни места. Курсове за преквалификация завършиха 247 освободени от военна служба военнослужещи.

С еднократни помощи за посрещане на разходи при болест, смърт и злополука бяха подпомогнати 306 военноинвалиди, 6 пенсионирани военнослужещи, 79 военнослужещи, двама обучаеми, 25 цивилни служители, 15 ветерани, 68 военнопострадали и 101 военнопострадали с еднократни целеви помощи за погребения. Помощите възлизат общо на 486 292.00 лв. В Централния регистър на военноинвалидите и военнопострадалите бяха регистрирани нови 58 правоимащи.

Комисията по материално подпомагане при Министерството на отбраната отпусна еднократни помощи на седем деца на военнослужещи, загинали при или по повод изпълнение на военната служба, на 174 военноинвалиди с трайно намалена работоспособност със степен на увреждане над 90%, на 628 родители и на преживял съпруг/съпруга на български граждани, загинали при или по повод изпълнение на военната служба. Помощите са общо в размер на 823 672.00 лв.

Жилищната политика се осъществяваше чрез картотекиране и настаняване на нуждаещите се военнослужещи и цивилни служители в свободни жилища и в общежития, собственост на Министерството на отбраната, както и чрез изплащане на компенсационни суми на военнослужещите и цивилните служители, които живеят при условията на свободно договаряне. За

реализиране на адекватна социална политика беше изготвено изменение на Наредба № Н-22/16.07.2010 г.¹⁰ относно увеличение на изплащаните компенсационни суми.

3.6. Политика на социално сътрудничество

Не беше постигнато съгласие със синдикатите за нов Колективен трудов договор поради тяхното несъгласие с промяната в ЗОВСРБ, отнасяща се до заплащането на цивилните служители. Това остава като предизвикателство за 2025 г.

3.7. Военно-патриотично възпитание

Взаимодействието с военно-патриотичните съюзи, неправителствените организации със сфера на дейност в сигурността и отбраната и сдруженията на военнослужещите, резервистите, ветераните от войните, военноинвалидите и военнопострадалите беше осъществено в изпълнение на Годишния план на Министерството на отбраната за предоставяне на финансова помощ на военно-патриотичните съюзи.

Продължи проучването, регистрирането, картотекирането, опазването, поддържането, възстановяването и изграждането на военни паметници в и извън страната. С министерска заповед¹¹ беше назначена работна група за изграждане на паметник на загиналите в Ирак български военнослужещи. С постановление на Министерския съвет¹² бяха одобрени допълнителни трансфери по бюджетите на общините за 2024 г. и бяха разпределени финансови средства в размер на 420 000 лв. за 41 военни паметника на територията на страната. Проведени бяха чествания и бяха отбелязани годишнини.

На български военни паметници и гробове в Сърбия, Хърватия и Унгария бяха проведени традиционни възпоменателни тържествени церемонии и ритуали по почитане паметта на загиналите във Втората световна война български военнослужещи. Като част от Плана за националните чествания на 110 години от Балканските войни, край Дойран, Република Северна Македония, беше проведена възпоменателна церемония в памет на полковник Константин Каварналиев и загиналите в Междусъюзническата война.

Продължи активното участие при провеждането на обучение на учениците от 10-ти и 11-ти клас за усвояване на знания и придобиване на умения, свързани със защитата на Родината, действията за оцеляване при кризи от военен характер, както и за мисиите и задачите на въоръжените сили.

¹⁰ Наредба № Н-22/16.07.2010 г. за ползване под наем на имоти от жилищния фонд на Министерството на отбраната и за изплащане на компенсационни суми на военнослужещите и цивилните служители, които живеят при условията на свободно договаряне.

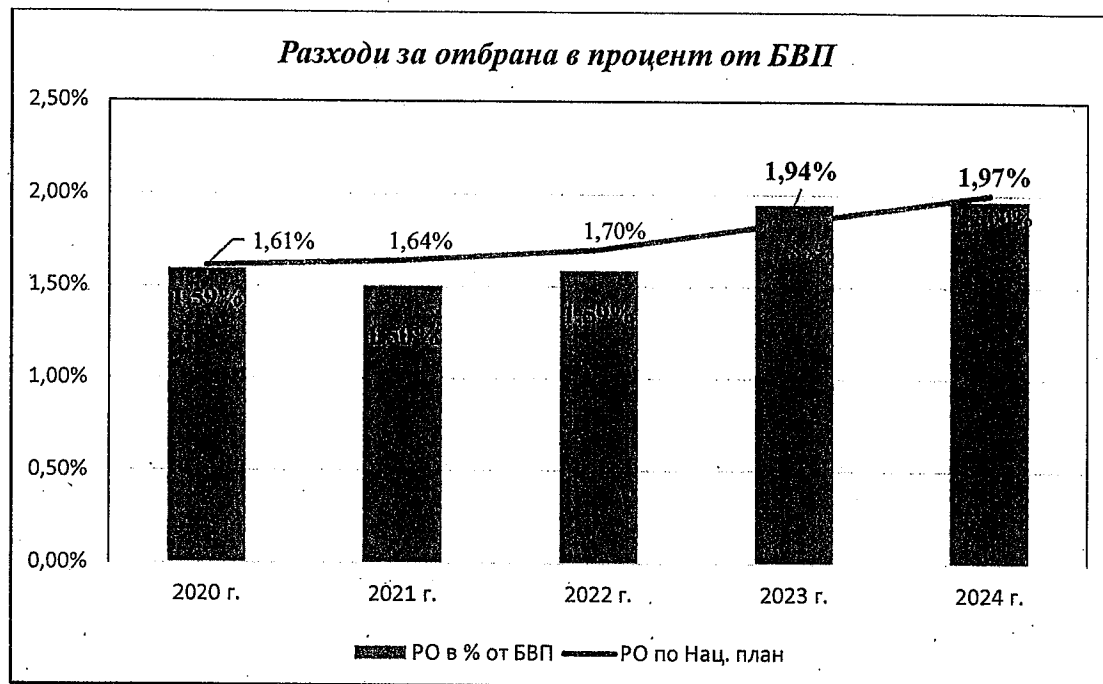
¹¹ МЗ ОХ № Р-374/21.11.2024 г.

¹² ПМС № 368/30.10.2024 г.

4. РАЗХОДИ ЗА ОТБРАНА

Съгласно есенната макроикономическа прогноза очакванията са растежът в ЕС да остане слаб през 2024 г., достигайки 0,9%, и да се ускори до 1,5% и 1,8%, съответно през 2025 г. и 2026 г. Темповете са по-ниски спрямо предходни прогнози, като ревизията се дължи най-вече на очакванията за по-бавно възстановяване на икономиката на Германия. Същевременно, прогнозите са световната икономика да продължи да нараства с около 3,2% в средносрочен план. Темповете и в ЕС, и в глобален план остават под средните стойности спрямо периода преди пандемията. Въпреки слабия икономическия растеж в световен план и особено в страните от ЕС, потиснатата икономическа активност сред основните търговски партньори на България, усложнената международна обстановка и политическа нестабилност, през 2024 г. икономиката на страната ни се развиваше със сравнително добри темпове. Това, както и засиленото вътрешно потребление, осигури изпълнението на приходната част на държавния бюджет и се отрази положително върху номиналната стойност на разходите за отбрана.

На Фигура 1 е показан сравнителен анализ на разходите за отбрана като процент от Брутният вътрешен продукт (БВП) на страната за периода 2020-2024 г. Целта на представянето е да бъдат проследени тенденциите и очертани изводи за изпълнение на финансовите параметри на Програмата 2032 и Националния план, в изпълнение на поетия политически ангажимент на най-високо равнище в НАТО.

Фигура 1

В периода 2020-2022 г. процентът от БВП на общите разходи за отбрана отбелязва известно изоставане спрямо изискванията на Националния план, за 2023 г. има положителна тенденция за превишаване (1,94%) спрямо планираните разходи в Националния план (1,85%). Съотношението за 2024 г. (1,97%)¹³ показва известно изоставане спрямо планираното в Националния план достигане на разходите за отбрана на 2% от БВП през 2024 г.

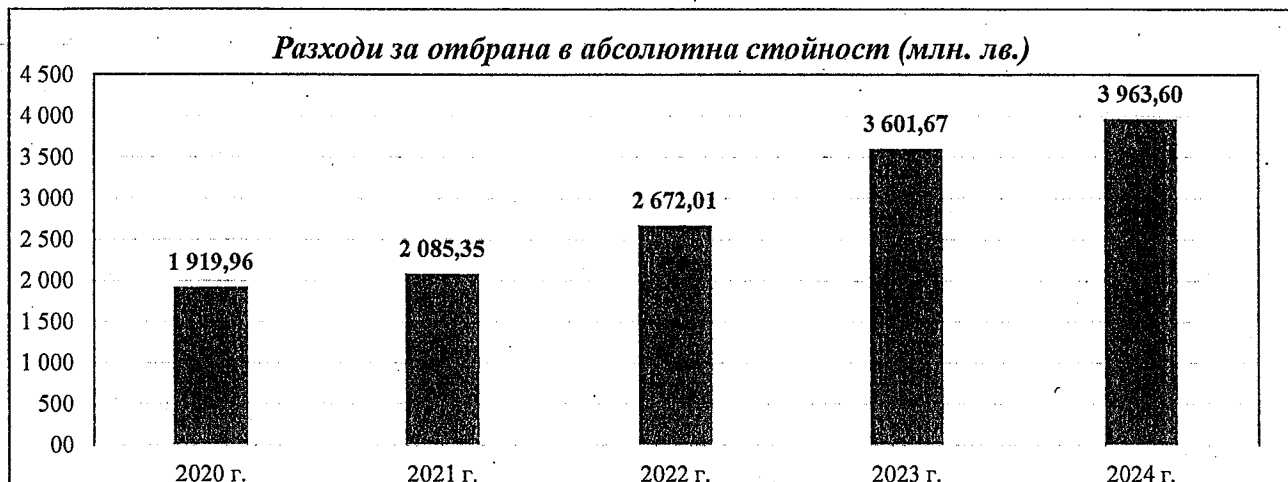
По информация от Постоянната делегация на Република България в НАТО, при изчисленията си в Алианса са използвали като източник на данните за БВП за 2024 г. Международния валутен фонд. В резултат на това отчетените разходи за отбрана за 2024 г. са на ниво 2% от БВП.

При анализа на посочените тенденции следва да се има предвид фактът, че в разходите за отбрана се включват и значителни суми по бюджетите на други Първостепенни разпоредители с бюджет (ПРБ), които не са били обект на планиране в Националния план. Тези суми за 2024 г. са

¹³ Окончателни данни за разходите за отбрана през 2024 г., за БВП на страната и респективно на процентното им съотношение ще бъдат представени на по-късен етап.

планирани в общ размер на 266,8 млн. лв. (0,13% от БВП) и включват: разходи за пенсии на военнослужещите, намалени с отчисленията за военнослужещи към пенсионните фондове; разходи за военни съдилища и военни прокуратури; разходи за издръжка на Постоянната делегация на Република България в НАТО и вноската към гражданския бюджет на НАТО и Европейския механизъм за подкрепа на мира; както и вноската на страната ни към фонда на НАТО за иновации.

Сравнителен анализ на разходите за отбрана като абсолютна стойност в млн. лв. за периода 2020-2024 г. е показан на Фигура 2.

Фигура 2

За периода след 2020 г. е налице постепенно номинално нарастване на разходите за отбрана. През 2020 г. и 2021 г. номиналните стойности на разходите за отбрана съответстват, а през 2022 г. и особено през 2023 г. в значителна степен превишават първоначално заложеното в Националния план. Това показва политическа воля да се изпълняват поетите международни ангажименти с отчитане на сериозно влошената среда на сигурност и новите рискове и заплахи. При анализа следва да се има предвид фактът, че сравнително високата инфлация през 2023 г. оказва негативно отражение и през 2024 г., като разходите за личен състав нараснаха, а от друга страна се осъществи значителна степен издръжка на въоръжените сили и придобиваните отбранителни продукти.

Сравнителен анализ на съотношението между основните направления на разходите спрямо общите разходи за отбрана в периода 2020-2024 г. е представен на Фигура 3.

Фигура 3

От графиката се вижда, че с известни колебания, дисбалансът в направленията на разходите, характерен за предходни периоди, постепенно намалява и се доближава до целевите нива, предвидени в Програма 2032 (60:20:20). По отношение на дела на капиталовите разходи може да се констатира, че и през 2024 г. се проявява тенденция за превишаване на изискванията от основополагащите документи, което се отразява позитивно на изграждането, поддържането и

развитието на отбранителните способности и в най-голяма степен на началото на процес на превъоръжаване и модернизация на българските въоръжени сили.

В периода до 2021 г. капиталовите разходи са в по-ограничен размер, но от 2022 г. започва постепенното им увеличаване. В рамките на капиталовите разходи за 2024 г. са включени разходи за ново въоръжение и техника в размер на около 1 136,8 млн. лв. През 2024 г. бяха извършени плащания по следните договори: договора за придобиване на основна бойна техника за изграждане на батальонна бойна група от състава на механизирана бригада; за придобиване на нов тип боен самолет – първи и втори етап; за многофункционален модулен патрулен кораб; за ракетно въоръжение и торпеда за новите многофункционални модулни патрулни кораби, придобиване на зенитно-ракетни комплекси, придобиване на многофункционална система за разпределение на информация - Съвместна тактическа радиосистема (MIDS JTRS), преоборудване на малък военен транспорт в минен заградител на ВМС, комбинирана система за роботизирана хирургия и др.

Следва да се отчита, че съгласно поетия от всички страни в НАТО ангажимент 20% от общите разходи за отбрана към 2024 г. следва да се използват за придобиване на нови системи въоръжение и техника. Съгласно нормативната уредба, като „капиталови разходи“ в България се отчитат и разходите за основен ремонт на въоръжение и техника. От 2023 г. в частност започва постепенна промяна на тенденцията от предишните години за концентрация на капиталовите разходи основно върху поддържане на съществуващите стари, а в доста по-малка степен на придобиване на нови способности.

В крайна сметка, резултатите от анализа на данните за разглеждания период показват, че, въпреки сериозното нарастване на разходите за отбрана като абсолютна стойност, те са недостатъчни за преодоляването на проблема с големия брой вакантни длъжности за военнослужещи, за реализация на проектите за превъоръжаване и модернизация и за изпълнение на приетите Цели за способности на НАТО 2021.

Същевременно, предвид сериозните предизвикателства пред сигурността и колективната отбрана след началото на войната на Русия срещу Украйна, новите стратегически документи на НАТО предявяват значително по-високи изисквания към способностите, включително и към тези на силите за национална отбрана, особено на страните-членки от източния фланг. За целта ще са необходими чувствително по-високи разходи за отбрана, особено в частта на капиталовите разходи. Повечето страни в НАТО, в т.ч. и България, отчитат, че нивото на разходи за отбрана от 2,0% от БВП е недостатъчно и затова то вече се възприема не като крайна цел, а като отправна точка за по-нататъшно нарастване.

5. МОДЕРНИЗАЦИЯ И ПРЕВЪОРЪЖАВАНЕ

5.1. Основни инвестиционни проекти

Планирането и реализирането на инвестиционни проекти за придобиване, развитие и поддържане на отбранителни способности се извършваше в съответствие с „Програма 2032“. За реализацията на основните проекти за превъоръжаване и модернизация бе извършено следното:

- **Придобиване на основна бойна техника за изграждане на батальонни бойни групи от състава на механизирани бригада**

Продължи работата по ратифицирания от Народното събрание договор¹⁴ с правителството на САЩ за придобиването на 198 броя бойни и спомагателни машини, като 183 от тях са от фамилията „Страйкър“, със срок за изпълнение до края на 2028 г.

Основните усилия бяха насочени към реализирането на предвиденото в договора индустриално сътрудничество, включващо финалното асемблиране на бойните и специалните машини и усвояването на ремонта и поддръжката им в предприятията на ТЕРЕМ-ХОЛДИНГ ЕАД.

Във връзка с реализацията на този проект беше подписан договор за придобиване на боеприпаси за машини „Страйкър“, който беше ратифициран¹⁵ от Народното събрание. Доставка на боеприпасите се предвижда да се извърши поетапно от 2025 г. до 2028 г.

Продължиха разговорите с правителството на САЩ и фирмите-производителки относно възможността за производство на някои видове боеприпаси от българската отбранителна индустрия.

Предстои финализирането на последния договор по този проект – за придобиването на противотанкови ракети „Джавелин“.

- **Придобиване на нов тип боен самолет и осигуряване на интегрирана логистична поддръжка**

Продължиха доставките на авиотехническо и друго имущество по договорите за придобиване на самолет F-16 Block 70, осигуряващи изграждането на цяла ескадрила с необходимото въоръжение „въздух-въздух“ и „въздух-повърхност“, средства за наземно обслужване и резервни части. Продължава и обучението на летателния и инженерно-техническия състав.

Първите осем броя F-16 Block 70 се очаква да бъдат получени през 2025 г., а вторите осем до края на 2027 г.

- **Придобиване на многофункционален модул патрулен кораб за Военноморските сили**

Договорът се изпълнява по план. Извършваше се окомплектоването с предвиденото оборудване на първия кораб, а през м. декември вторият кораб беше пуснат на вода. Дейностите по договора за придобиване на двата кораба се изпълняват в необходимите срокове и обем, без да се отчита забавяне в графика.

Поради промени в оперативните изисквания на НАТО възникна необходимостта от надграждане на системите за тактически обмен на обобщена картина за обстановката на море в реално време Link-11. За целта бяха сключени две допълнителни споразумения, включващи интегрирането на по-съвременни системи за обмен на тактически данни Link-22 и Link-16, както и инсталирането на боксируем сонар за откриване на подводници и система за радиоелектронно разузнаване и противодействие.

Стартирани бяха процедури за доставка на комуникационно-информационно оборудване по програмата за чуждестранни военни продажби на САЩ, както и за доставка на устройства за криптиране на класифицирана информация на НАТО чрез Агенцията на НАТО за поддръжка и придобиване. За част от устройствата за криптиране на национална класифицирана информация беше сключен договор, а за останалите е в ход процедура за сключване на такъв.

Предприети бяха дейности по придобиването на необходимите боеприпаси за оръжейните системи на корабите.

Започна обучението на екипажите на корабите и специалистите от ремонтните структури на Военноморските сили, насочено към изучаване устройството на кораба и оръжейните му системи.

¹⁴ Обн. ДВ, бр.102/08.12.2023 г.

¹⁵ Обн. ДВ, бр.70 от 20.08.2024 г.

В ход са дейностите в изпълнение на Споразумението за индустриално сътрудничество с Naval Vessels Lürssen (NVL). Към момента са сключени два договора за сътрудничество между доставчиците на NVL и български компании.

- **Придобиване на нови трикоординатни радары**

Проектът включва придобиването на пет радара за далечно и два за близко откриване, обучение на личния състав и интегрирана логистична поддръжка за срок от пет години. След проведена процедура по избор на изпълнител, същата беше обжалвана пред Върховния административен съд от една от компаниите, участващи в нея.

- **Повишаване на мобилността и защита на личния състав от Силите за специални операции**

Предстои да се довърши интеграцията на комуникационно-информационното оборудване на придобитите по договора с правителството на САЩ машини. Продължи обучението на личния състав за експлоатация на новите автомобили и за тяхното обслужване и ремонт.

- **Модернизация на танк Т-72 за танковите формирования от Сухопътните войски**

Завърши първият етап от проекта за частична модернизация на наличните танкове Т-72. Извършена беше модернизацията на 44 танка и три бр. МТ-ЛБ У.

- **Придобиване на брегови противокорабни ракетни комплекси**

Извършената приоритизация в Министерството на отбраната изведе на преден план необходимостта от неотложната реализация на проекта. Направен беше анализ на получена информация от компании-производители относно възможностите за придобиване на предлаганите от тях комплекси, ракети и оборудване, в резултат на който беше изпратено писмо-заявка за проектодоговор до Офиса за отбранително сътрудничество към Посолството на САЩ в София. Предстои вземането на решение за реализацията на проекта.

- **Придобиване на зенитно-ракетни комплекси със среден/голям обseg на действие**

България се присъедини¹⁶ към Меморандума за разбирателство по инициативата на Германия „Щит на Европейското небе“¹⁷ за придобиване на наземни системи за противовъздушна отбрана със среден/голям обseg на действие.

В изпълнение на Меморандума, на 06.09.2024 г. в Рамщайн, Германия, бе подписано Програмно споразумение между Министерството на отбраната на Република България и Федералното министерство на отбраната на ФР Германия относно съвместната покупка на зенитно-ракетни комплекси „IRIS-T SLM“. Въз основа на споразумението беше подписано допълнение към сключения през 2023 г. от немска страна договор с производителя на системите, с което към договора бяха добавени и стоките и услугите, предвидени за България.

- **Придобиване на ракетна система за залпов огън с повишена мобилност**

С проекта се цели повишаване на способностите за далечна огнева поддръжка, водене на контрабатарейна борба, обща огнева поддръжка на маневрените формирования и поразяване на резервите на противника. Изготвени и изпратени бяха искания за информация до компании-производители на тези системи. Предстои офертите да бъдат анализирани и да бъде взето решение за последващата реализация на проекта.

- **Придобиване на 155 мм гаубици**

С оглед реализацията на този проект, Министерството на отбраната разглежда възможностите за съвместно придобиване на 155-мм самоходна артилерийска установка CAESAR на френската компания KNDS, в партньорство с Генералната дирекция по въоръженията на френското министерство на отбраната.

В проведените работни срещи с френската страна бяха обсъдени обхвата на въоръженията, оборудването и услугите, които могат да се придобият за нуждите на Сухопътни войски. В проекта участват още Естония, Португалия, Словения и Хърватия. Държавите кандидатстваха за финансиране и съгласно условията на „Инструмента за укрепване на европейската отбранителна промишленост чрез обществени поръчки“¹⁸, но на този етап предложението не беше прието.

¹⁶ На основание PMC № 865/30.11.2023 г.

¹⁷ European Sky Shield Initiative

¹⁸ European Defence Industry Reinforcement Through Common Procurement Act (EDIRPA)

5.2. Процедури по доставката и поддържането на въоръжението и техниката

Проведени бяха 64 процедури за възлагане на обществени поръчки за доставка на стоки и предоставяне на услуги. От тях 46%, които са на обща прогнозна стойност 74,4 млн. лв. без ДДС, завършиха успешно със сключване на договори или рамкови споразумения. В етап на провеждане са 45% от процедурите, на обща стойност 109,5 млн. без ДДС (по 16% има избран изпълнител и предстои сключване на договор, по 3% работи комисиия, 25% са на етап получаване на оферти). Прекратени бяха девет обществени поръчки на обща прогнозна стойност 68,4 млн. лв. без ДДС, като причините за това са свързани основно с техническите изисквания. Същите се анализират с цел вземане на мерки за недопускането им при следващи възлагания, в случаите, когато това е от компетентността на Министерството на отбраната.

Въз основа на проведените обществени поръчки бяха сключени 98 договора, 26 рамкови споразумения и 84 допълнителни споразумения с възложител министъра на отбраната или упълномощено от него лице, на приблизителна стойност 398,8 млн. лв. с ДДС.

Осъществен бе контрол на изпълнението на 270 текущи договора и 88 рамкови споразумения, сключени през 2024 г. и предходни години за доставка на стоки и предоставяне на услуги. От тях 106 договора и 13 рамкови споразумения бяха приключени през изминалата година, а 164 договора и 75 рамкови споразумения ще продължат да се изпълняват и през настоящата.

Вследствие на сключените през отчетния период договори, рамкови споразумения и допълнителни споразумения, ще се осигурят нови способности и поддържат вече изградени такива в следните направления: доставка на авиационно-техническо имущество и предоставяне на услуги за самолети L-39ZA и Pilatus; осигуряване на летателна годност на самолети Л-410; основен/капитално-възстановителен ремонт на двигатели и на кутии на самолетните агрегати за самолети МиГ-29; интегрирана логистична поддръжка на вертолетите Panther и Dauphin (без двигателите) и планови ремонти на вертолетите Bell; аварийен доков ремонт на кораби от състава на Военноморските сили; преоборудване на малък военен транспорт „Антарес“ в минен заградител; доставка на барутни заряди и пиротехнически изделия за авиационна техника; доставка на безпилотни летателни системи Aquilas; доставка на технически средства за ядрена, химична и биологична защита; доставка на мерници за противотанкови гранатомети (РПГ и СПГ); доставка на лек/товарен автомобил с повишена проходимост, с техническа допустима маса до 3,5 т, с двойна кабина, тип пикап; придобиване на автобуси за формированията на въоръжените сили; следгаранционна поддръжка на софтуер за управление на въздушното движение на три летища (с. Граф Игнатиево, с. Крумово и с. Безмер), както и техническа поддръжка на светотехническа система на летище Безмер.

5.3. Развиване на способности в сътрудничество със съюзници и партньори

• Проекти по програмата на НАТО за инвестиции в сигурността

Усилията бяха насочени към постигане на способности по осигуряване на „Вместимости за горива за летища на НАТО“ и „Съоръжения за презареждане във въздуха“. Продължи изпълнението на заложените дейности по изграждане на „Военноморски комуникационни системи за командване и управление на надводни кораби“, „Интегриране на силите и засилена подготовка“ и „Изграждане на инфраструктура за препозициониране на силите“.

Предстои стартиране и продължава изпълнението на проекти, осигуряващи морски способности, както и способности за Въздушно базиране за веригата за доставки на гориво.

• Постоянно структурирано сътрудничество в отбраната

Продължи изпълнението на проектите по Постоянното структурирано сътрудничество (ПСС) на ЕС в областта на отбраната, в които България членува: „Модулен елемент за бързо развърщане за подводни интервенции“, „Надграждане на системата за морско наблюдение“, „Мрежа от водолазни центрове на ЕС“, „Логистични хъбове в подкрепа на операции“, „Военната мобилност“, „Европейски център за академично и иновационно сътрудничество в кибернетичната област“, „Федериране на киберполигони“ и „Военномедицинска роля 2F“.

Страната ни е водеща нация по проект „Модулен елемент за бързо развърщане за подводни интервенции“. Проектът е оценен като приоритетен за изграждането на отбранителните способности на ЕС. Освен България, в него участват също Гърция, Франция, Румъния и Италия, а Полша е със

статут на наблюдател. Първоначални оперативни способности по проекта се предвижда да бъдат придобити до края на 2026 г.

През м. март Министерството на отбраната предостави на Секретариата на ПСС актуализирания Национален план по ПСС на ЕС в областта на отбраната. Планът съдържа отчет за извършената от страната ни дейност в изпълнение на двадесетте правно обвързващи ангажимента по ПСС, обхващащи разходите за отбрана, изграждането на отбранителни способности, участието в мисии и операции, развитието на отбранителната индустриална база.

• **Проекти по програми и целеви фондове на САЩ за подпомагане в областта на сигурността**

Към края на 2024 г. в различна степен на изпълнение бяха 83 договора и допълнения към тях, финансирани по Програми и целеви фондове на САЩ за подпомагане в областта на сигурността за изграждане на отбранителни способности¹⁹, като през 2024 г. бяха сключени 12 нови договора на обща стойност 110 286 951,00 щ. д., както и 3 изменения и допълнения към договори без промяна на финансовите средства по тях (включени са в общия брой 83 договора).

Изпълнението на тези договори ще способства за подобряване на оперативната съвместимост за участие в съюзни и съвместни операции, придобиване на нови способности и за попълване на недостиг по Целите за способности на НАТО, както и за осигуряване на подкрепа на изпълнението на мисиите на въоръжените сили. Общата сума на доставеното през 2024 г. оборудване по договори, финансирани с безвъзмездни кредити от САЩ, е \$ 56 193 300,82 млн. щ.д.

5.4. Технологични, изследователски и развойни проекти

Институтът по отбрана „Професор Цветан Лазаров“ активно участва в европейското и евроатлантическото изследователско пространство и успешно извърши научни изследвания, поддръжка и съпровождане на научни проекти и експерименти в рамките на НАТО и ЕС. Продължи работата си по управлението и организирането на сътрудничеството на българската страна с Организацията за наука и технологии на НАТО²⁰ и Европейската агенция по отбрана²¹. Поддържаше и двустранното сътрудничество с научни организации и бизнес структури, както в страната (БАН, научни институти и университети), така и в чужбина (научни и научно-изследователски организации и центрове, както и престижни университети и компании, имащи отношение към отбраната и сигурността във Великобритания, Германия, Франция, Италия, Испания, Израел, Полша, Белгия, Унгария, Швейцария и др.).

Институтът по отбрана работи по 11 приоритетни научноизследователски теми и проекти в интерес на отбраната финансирани на национално ниво, два проекта финансирани по Европейска програма за индустриално развитие в областта на отбраната, пет проекта финансирани от Европейския фонд за отбрана и участва в пет проекта в рамките на Програмата на ЕС за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“.

На 1 юли Ускорителят за иновации в отбранителния сектор в Северноатлантическия регион (DIANA)²² разпространи втората си покана за представяне на предложения за решаване на критични предизвикателства в областта на отбраната и сигурността. България участва в DIANA с четири тестови центъра – Института „Големи данни в полза на интелигентното общество“ към Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Института по отбрана „Проф. Цветан Лазаров“, Сдружението за научноизследователска и развойна дейност и Висшето военноморско училище във Варна.

Продължи работата на многонационално финансирания Фонд на НАТО за иновации²³, в който участва и България.

¹⁹ Foreign Military Financing – FMF, Countering Russian Influence Fund – CRIF, Building Partners Capacity – BPC и др.

²⁰ NATO Science and Technology Organization - NATO (STO)

²¹ European Defense Agency (EDA)

²² Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic (DIANA)

²³ NATO Innovation Fund

6. ЕВРОАТЛАНТИЧЕСКА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА, МЕЖДУНАРОДЕН МИР И СТАБИЛНОСТ

6.1. НАТО – колективна отбрана и съюзна политика за сигурност

НАТО продължи да се утвърждава като гарант за сигурността и териториалната цялост на своите членове. Алиансът насочи усилията си към продължаващите процеси на неговата трансформация, адаптация към фундаментално променената среда на сигурност и свързаното с това засилване на неговия възпиращ и отбранителен потенциал, включително и по Източния фланг.

На срещата на върха на НАТО във Вашингтон през юли, освен отбелязването на 75-ата годишнина от създаването на най-успешния и могъщ съюз за колективна отбрана в историята, бяха приети ключови решения за засилване на възпиращия и отбранителен потенциал на Алианса, продължаване на подкрепата за Украйна и задълбочаване на сътрудничеството с партньорите от Индийско-тихоокеанския регион.

Решенията за засилване на възпиращия и отбранителен потенциал обхващат: осигуряване на необходимите сили, способности, ресурси и инфраструктура за изпълнението на новите отбранителни планове; провеждане на повече и по-широкомащабни учения; интегриране на предно разположените сухопътни сили на НАТО в отбранителните планове; укрепване на способностите за командване и управление на Алианса; укрепване на способностите за придвижване, усилване, снабдяване и поддържане на силите, включително чрез ефективна и устойчива логистика и развитие на коридори за военна мобилност и др. Страните-членки поеа ангажменти за разширяване на капацитета на отбранителната индустрия и за повишаване на устойчивостта чрез интегриране на гражданското планиране в националните отбранителни планове.

Процесите по подобряване на колективната сигурност и отбрана бяха в унисон с политическата амбиция, заложена в Стратегическата концепция на НАТО. Продължи операционализирането на Военната стратегия на НАТО чрез изпълнението на двете стратегически военни концепции – Концепцията за възпиране и отбрана в Евроатлантическата зона и Ключовата концепция на НАТО за водене на бойни действия.

Предприети бяха целенасочени дейности по прилагането на тези документи. Особено важно направление тук беше разработването на нов Стратегически план за действие на въоръжените сили на нашата страна, който е напълно синхронизиран с отбранителния план на НАТО за региона. Това поставя значително по-високи изисквания към способностите на въоръжените сили за изпълнение на тяхната основна мисия „Отбрана“.

Като страна-домакин на многонационална бойна група България продължи работата по създаване на необходимите условия за нарастване на бойната група до бригада, в случай на необходимост и съобразно оценката за нивото на заплахата.

Продължиха дейностите по изграждане на наша територия на Щаб на многонационална дивизия на НАТО като елемент от Структурата на силите на НАТО.

България и Румъния подписаха Меморандум за разбирателство относно изграждане на Щаб на Регионално компонентно командване на специалните операции.

България продължи да работи със съюзниците от региона за изграждане на хармонизирани коридори за военна мобилност по направления запад-изток и юг-север²⁴.

Създадена беше междуведомствена работна група за изследване възможността за разширяване на тръбопроводната система на Алианса към Източния фланг чрез изграждане на тръбопроводна система на територията на страната ни. Тръбопроводната свързаност на наша територия със съществуващите тръбопроводи за горива на Гърция, Турция и Румъния цели установяване на устойчива система за снабдяване с горива на силите на НАТО при криза и конфликт.

В началото на декември България получи пакет Цели за способности 2025, който ще бъде одобрен от министрите на отбраната и ще бъде представен на вниманието на държавните и правителствените ръководители на срещата на върха на НАТО в Хага през юни 2025 г. От Цели за способности 2025 произтичат по-високи изисквания към страната ни в контекста на колективната отбрана. Значително е увеличен броят на декларираните формирания, които изграждаме, както и

²⁴ За повече вж. т. 8.2. Логистично осигуряване.

изискванията към тяхната готовност. Завишените количествени и качествени параметри на целите налагат осигуряването на адекватни ресурси, както и провеждането на преглед на структурата на силите. От съществено значение за успешното изпълнение на съюзните ни отговорности е да продължи процесът на модернизация и превъоръжаване.

6.2. Европейски съюз – Обща политика за сигурност и отбрана

Участието на България в Общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО) на ЕС като приоритет на отбранителната ни политика беше реализиран чрез активно участие в процеса на вземане на решения по линия на ОПСО, както и във всички отбранителни инициативи и мероприятия, произтичащи от Глобалната стратегия на ЕС за външна политика и политика за сигурност и от Стратегическия компас на ЕС.

През март беше приета Европейската стратегия за отбранителна индустрия. Последваха дискусии по изготвянето на Европейска програма за отбранителна индустрия. Страната ни подкрепи създаването на единен, централизиран и актуален каталог на продуктите на Европейската отбранителна технологично-индустриална база, на Европейски механизъм за военни продажби и на Фонд за ускоряване на трансформацията на веригите за доставки в областта на отбраната.

България продължи участието си в изпълнението на приоритетите на Стратегическия компас. Усилията ни бяха фокусирани върху: операционализирането на Капацитета на ЕС за бързо развързване и на Звеното за планиране и провеждане на военни мисии и операции, ускоряване на развитието на военната мобилност, Стратегията на ЕС за сигурност и отбрана в космическото пространство, подготовката на въоръжените сили за изменението на климата, създаването на инструменти за противодействие на хибридни и кибер-заплахи и дезинформация и др.

През март Министерството на отбраната предостави на Секретариата на Постоянното структурирано сътрудничество на ЕС (ПСС) актуализирания Национален план по ПСС в областта на отбраната. България продължава участието си в общо осем проекта по линия на ПСС, като е водеща нация на проект за модулел елемент за бързо развързване за подводни интервенции (DIVERACK).

Като член на Европейската агенция по отбрана (ЕАО), България продължи участието си както на политическо ниво във вземането на решения по основните въпроси от дневния ред на Агенцията, така и чрез участие в многонационални проекти, ръководени от нея. Извършен беше вторият Дългосрочен преглед на ЕАО, представен беше Обобщеният анализ на третия цикъл на Координирания годишен преглед на отбраната и беше одобрен Годишен доклад по него. Докладът включва преглед на архитектурата на отбраната в ЕС и отделните държави-членки, подготовка за последващи действия и идентифициране на конкретни области с критичен недостиг на способности. Бяха предложени за подписване писма за намерение за сътрудничество и съвместно придобиване на способности в четири области с критичен недостиг. България се присъедини към две от тях – интегрирана противоракетна и противовъздушна отбрана и баражиращи боеприпаси.

6.3. Контрол на въоръженията и мерки за укрепване на доверието и сигурността

Прилагането на механизмите на договорите, изграждащи европейската архитектура за контрол на конвенционалните въоръжения²⁵, беше силно повлияно от продължаващата война на Русия срещу Украйна. Предвид суспендирането на действието на Договора за обикновените въоръжени сили в Европа (ДОВСЕ) от България, дейността в това направление беше насочена към консултиране със съюзниците на прилагането на единен подход за договаряне на доброволни мерки в областта на контрола на конвенционалните въоръжения.

²⁵ Договор за обикновените въоръжени сили в Европа, Виенски документ от 2011 г., Договор за установяване на режима „Открито небе“, Протокол между Министерството на отбраната на Република България и Министерството на отбраната на Република Сърбия относно мерки за укрепване на доверието и сигурността, допълващи Виенски документ от 2011 г. и Дейтънското споразумение; Документ за мерки за укрепване на доверието и сигурността във военноморската област в Черно море.

Проведени бяха мероприятия само по линия на Виенския документ за мерки за укрепване на доверието и сигурността от 2011 г. (ВД-2011): две посещения на наша територия²⁶ и участие на наши военнослужещи в пет мероприятия в чужбина²⁷.

България се присъедини към ключовата политическа декларация за използване на изкуствения интелект, която цели да изгради международен консенсус за отговорно поведение и да насочва държавите към разработване, внедряване и използване на изкуствения интелект във военната сфера.

Запази се тенденцията от предходната година за значително увеличаване на интензитета на дейностите в сферата на експортния контрол на национално ниво и на ниво ЕС. Продължи разработването и приемането на ограничителни мерки спрямо Руската федерация.

Във връзка със задълженията на страната ни в сферата на контрола на въоръженията, мерките за укрепване на доверието и сигурността, хуманитарното разоръжаване и неразпространението на оръжия за масово унищожение, бяха подготвени и изпратени съответните годишни национални доклади и информации²⁸.

6.4. Международно сътрудничество

В рамките на работно посещение в САЩ през януари министърът на отбраната Тодор Тагарев проведе разговори с висши представители на американската администрация и Конгреса на САЩ. Той се срещна с представители на компанията-производител на бронирани машини „Страйкър“ и посети заводите на „Локхийд Мартин“, произвеждащи самолетите F-16. През февруари министърът проведе среща с главнокомандващия въоръжените сили и министър на отбраната и военната промишленост на Египет. Подписан беше и двустранен меморандум с Египет за сътрудничество в областта на отбраната. През февруари министър Тагарев осъществи официално посещение в Турция, а през март – в Катар. Той взе участие в различни многостранни форуми. През февруари, като част от правителствена делегация, водена от министър-председателя, министърът на отбраната взе участие в 60-ата Мюнхенска конференция по сигурността. В рамките на форума, бяха проведени двустранни срещи на ниво министър на отбраната с Черна гора и Армения. Също през февруари участва в Среща на високо ниво, посветена на Украйна, по инициатива на френския президент. Проведе се среща с министъра на външните работи, общността и развитието на Обединеното кралство Дейвид Камерън, с преподаватели и обучаеми от Колежа на Военновъздушните сили на САЩ и с директора на Агенцията за сътрудничество в сигурността и отбраната. В рамките на посещението на министъра в Турция през февруари беше подписан Меморандум за разбирателство между двете страни за провеждане на презгранични операции за охрана на въздушното пространство, в рамките на интегрираната система на НАТО за противовъздушна и противоракетна отбрана - NATINADS. Осъществени бяха срещи на министъра с посланиците на Чехия, Япония, Украйна, Катар и Азербайджан.

Политиката за развитие и надграждане на двустранното отбранително сътрудничество със САЩ беше продължена и от министъра на отбраната Атанас Запрянов. Той проведе срещи с: помощник-държавния секретар Джеймс О'Брайън, в рамките на Кримската платформа; посланика на САЩ Кенет Мертен; както и със сухопътния аташе и заместник-ръководителя на мисията на САЩ.

²⁶ Едно посещение от Република Сърбия в съответствие с Двустранен протокол относно Мерки за укрепване на доверието и сигурността (МУДС), допълващ Виенския документ от 2011 г. (ВД-2011) и една инспекция от Швейцария по линия на ВД-2011.

²⁷ Посещения на авиобазы на Военновъздушните сили, формирование от Военноморските сили и военни формирования от състава на Сухопътните войски на територията на Нидерландия, Белгия и Люксембург; посещение на авиобаза и военно формирование в Швеция, в Молдова, посещение за оценка в Република Сърбия и инспекция в Босна и Херцеговина.

²⁸ Доклад по Инструмента за маркиране и проследяване на малки оръжия и леки въоръжения и доклад по Програмата за действие на ООН; Информации по: военните бюджети съгласно стандартизирания формуляр на ООН съгласно инструмент за стандартизиран международен доклад на военните разходи на ООН, Отавската конвенция за забрана на противопехотните мини; Конвенцията за забрана на касетъчните боеприпаси; Конвенцията за забрана на разработването, производството и съхранението на бактериологическото (биологическото) и токсично оръжие и за неговото унищожаване; Конвенция за забрана или ограничаване на използването на някои конвенционални оръжия, които нанасят прекомерни увреждания или имат неизбирателно въздействие; Конвенцията за забрана на химическото оръжие; Документа по МОЛВ на ОССЕ; Кодекса за поведение в областта на политико-военните аспекти на сигурността; Годишен обмен на информация относно отбранителното планиране по Виенския документ 2011 г. и Хагския Кодекс за поведение срещу разпространението на балистични ракети.

През годината бяха проведени редица двустранни срещи на ниво министър на отбраната с Белгия, Босна и Херцеговина, Чешката република, Германия, Украйна, Армения и Обединеното кралство. Част от срещите се проведеха в рамките на Контактната група за предоставяне на отбранителна помощ за Украйна. През май беше проведен видео-конферентен разговор с министъра на отбраната на Украйна.

Министър Запрянов се срещна с посланиците на Азербайджан, Аржентина, Чешката република, Обединени арабски емирства, Германия, Италия, Франция, Испания, Обединеното кралство, Украйна и Япония. През юни министър Запрянов проведе среща с посланика за източното партньорство и Черноморския регион, към министерството за Европа и външните работи на Франция, а през ноември - и с г-н Бокел, личен пратеник на френския президент в Африка. Проведена беше среща и с председателя на комисията по сигурност и отбрана на Националното събрание на Виетнам. По време на Второто заседание на Конференцията на високо равнище по сигурността в Черно море в рамките на Международната Кримска платформа в София през април министър Запрянов проведе среща с Микола Точицкий, заместник-министъра на външните работи на Украйна, а през май проведе среща с парламентарна делегация от Върховната рада на Украйна в рамките на Пролетната сесия на Парламентарната асамблея на НАТО в София.

Заместник-министър Радостин Илиев проведе работна среща в посолството на Германия и се срещна със съветника и временно управляващ посолството на Корея. Г-н Илиев взе участие в традиционното провеждане на тържествена церемония за отбелязване на Архангелова Задушница в Република Северна Македония. През март заместник-министър Станимир Георгиев участва във форум в София, посветен на сътрудничеството между Индия и България в отбранителния сектор. През октомври държавният секретар на Федералното министерство на отбраната на Германия осъществи работно посещение в София, като проведе разговори със заместник-министър Аделина Николова и беше приет от министъра на отбраната. На 6 ноември в Тирана, Албания, заместник-министър Илиев участва в Годишната среща на министрите на отбраната на държавите от Процеса на срещите на министрите на отбраната от Югоизточна Европа (SEDM), в рамките на която бяха обсъдени бъдещето на Процеса и въздействието на продължаващата война в Украйна върху регионалната сигурност.

В периода 29 февруари-1 март началникът на отбраната адмирал Емил Ефтимов направи официално посещение в Брюксел, а през м. юни на посещение в България беше началникът на отбраната на Кралство Белгия. Адмирал Ефтимов беше част от делегацията, водена от министър-председателя, която посети Киев. Проведени бяха срещи на началника на отбраната с началника на Генералния щаб на Турция в рамките на заседанието на Военния комитет на НАТО в Брюксел през м. януари, както и срещи с извънредния и пълномощен посланик на Израел в гр. София (м. август) и с аташето по отбраната на Израел, акредитиран за България (м. декември). През м. юни началникът на отбраната взе участие в 17-ата Конференция на началниците на отбраната на Балканските държави в Дуръс, Албания. В рамките на форума бяха проведени срещи с делегациите на Албания, Република Северна Македония, Гърция и Румъния. Адмирал Ефтимов участва и в Конференцията на началниците на отбраната на държавите от Централна Европа в Сплит, Хърватия.

На 26 юни генерал-лейтенант Михаил Попов участва в Годишната среща на заместник-началниците на отбраната по линия на SEDM в Истанбул, Турция. През септември беше организирано участието на заместник-министър Илиев и генерал-лейтенант Попов в церемонията по отбелязване на 25-та годишнина от създаването на бригада „Югоизточна Европа“ в Куманово, Република Северна Македония.

Продължи координирането на проекти на двустранни споразумения и меморандуми с Азербайджан, Турция, Гърция, Египет, Саудитска Арабия по различни въпроси в областта на отбранителното сътрудничество. Във връзка със съвместното изграждане на българо-италианско съоръжение на територията на войсков район „Кабиле“ започна съгласуването на проект на двустранно споразумение с италианското правителство за сътрудничество в областта на отбраната. С оглед развитието на българската антарктическа мисия и провеждането на ежегодното антарктическо плаване на научно-изследователския кораб „Св. Св. Кирил и Методий“ беше

стартирана процедура за сключване на Рамково споразумение за сътрудничество в областта на отбраната между министерствата на отбраната на България и Чили.

В рамките на залегналите мероприятия в Плана за работа с „Корпуса на чуждестранните военни аташета, акредитирани в и за Република България“, бяха организирани и проведени три пътувания на чуждестранните военни дипломати в страната (февруари, юни и октомври). На 5 декември в София беше проведена годишната среща на министъра на отбраната и началника на отбраната с представителите на Корпуса на военните аташета, акредитирани в и за България, в която участваха 25 военни аташета от 20 държави. През годината бяха акредитирани общо 15 чуждестранни военни аташета и аташета по отбраната.

6.5. Принос на Министерството на отбраната към помощта за Украйна

Войната на Руската федерация против Украйна е заплаха за мира и сигурността в Европа и е директно предизвикателство за всички страни-членки на НАТО и ЕС. Подкрепата за Украйна, включително чрез изпращането на военна помощ, е в наш стратегически интерес.

България продължи да подкрепя легитимните усилия и действия на Украйна да се противопостави на руската военна агресия и да възстанови своята териториална цялост. Изпращането на военна помощ за Украйна се извършваше в обем и обхват съгласно приетите решения на Народното събрание.

В изпълнение на решенията на Народното събрание от 03.11.2022 г. и 09.12.2022 г., както и подписаното на 05.12.2022 г. „Споразумение между Министерството на отбраната на Република България и Министерството на отбраната на Украйна за оказване на военна и военнотехническа подкрепа на Украйна“, бяха приети редица решения на Министерския съвет и бяха предприети логистични операции за предоставяне на боеприпаси и въоръжение за конкретните оперативни потребности на въоръжените сили на Украйна, които са наднормативни за българските въоръжени сили. Министерският съвет взе серия от решения да бъде допълнен списъкът по приложение 1 (поверително) към Споразумението между Министерството на отбраната на Република България и Министерството на отбраната на Украйна относно безвъзмездно предоставяне на въоръжение, техника и боеприпаси, подписано на 05.12.2022 г., както следва: РМС № 134/23.02.2024 г.; РМС № 162/12.03.2024 г.; РМС № 244/02.04.2024 г.; РМС № 302/29.04.2024 г.; РМС № 536/25.07.2024 г.; РМС № 703/11.10.2024 г.; РМС № 826/29.11.2024 г. Решенията от 02.04., 25.07. и 11.10. се отнасят също и до одобряване проект на споразумение между Министерството на отбраната на Република България и Министерството на отбраната на Кралство Дания за сътрудничество в областта на материалните ресурси за отбрана²⁹.

В изпълнение на решения на Народното събрание за оказване на военна и военнотехническа подкрепа на Украйна бяха извършени дейности по организиране и координация на транспортирането на бронирана транспортна техника, собственост на МВР.

В изпълнение на решението на Народното събрание за оказване на военна и военнотехническа подкрепа на Украйна от 09.12.2022 г., български военнотехнически участваха във Военната мисия на ЕС за предоставяне на помощ в подкрепа на Украйна (EU Military Assistance Mission in support of Ukraine - EUMAM UA), съгласно РМС от 15.02.2023 г., както и в Мисията на НАТО за подпомагане на Украйна в областта на сигурността и подготовката (NATO Security Assistance and Training for Ukraine - NSATU), съгласно РМС от 07.08.2024 г.

На срещата на върха на НАТО във Вашингтон държавните и правителствените ръководители одобриха ангажимент за дългосрочна подкрепа в областта на сигурността, стартирането на NSATU и изграждането на Съвместен център за анализ, подготовка и обучение (JATEC) за идентифициране на поуките от войната на Русия срещу Украйна. Посредством тези инициативи Алиансът издига на ново ниво практическото сътрудничество с Украйна и създава условия за цялостна координация на предоставяната помощ.

²⁹ В този контекст и в изпълнение на две споразумения между министерствата на отбраната на България и Дания за сътрудничество в областта на материалните ресурси за отбрана, в края на януари 2025 г. в Министерството на отбраната постъпиха 348 млн. лева като компенсация за помощта ни за Украйна. Тези средства ще се изразходват за превъоръжаване, модернизация и материална поддръжка на въоръжените ни сили.

ЕС задълбочи и потвърди военната си подкрепа за Украйна, като прие Документ за съвместните ангажименти в сферата на сигурността между ЕС и Украйна, взе решение за използване на част от средствата от замразените руски активи за нуждите на въоръжените сили на Украйна и стартира дискусии за намиране на решение за възстановяване на средствата на държавите-членки по линия на Европейския инструмент за мир. В тази връзка Министерството на отбраната, в сътрудничество с Европейската комисия, стартира процес по възстановяване на средства за предоставено от България военно оборудване на Украйна по линия на Европейския инструмент за мир в рамките на Транш №3 (21.07.2022 г.-20.11.2022 г.) и Транш №4 (01.12.2022 г.-10.02.2023 г.), като средствата ще бъдат възстановени по график от 2024 до 2027 г.

На 28.11.2024 г. Министерският съвет взе решение за одобряване на актуализиран проект на споразумение за сътрудничество в областта на сигурността между Република България и Украйна, одобрен като основа за водене на преговори с решение № 682 на Министерския съвет от 2024 г.

7. ВЪОРЪЖЕНИ СИЛИ И ОТБРАНИТЕЛНИ СПОСОБНОСТИ

Продължи адаптирането на въоръжените сили към новата стратегическа среда и повишените изисквания към техните способности. Фокусът беше поставен върху изпълнението на задачите по мисиите на въоръжените сили, с приоритетно изпълнение на мисия „Отбрана“. Проведен беше Стратегически преглед на отбранителната политика³⁰. Прегледът предложи мерки за развитие на отбранителните способности, без да се спира изпълнението на Програма 2032 и План 2026. Направен беше анализ на ролята, мисиите и задачите, планиращите сценарии и определените минимално необходими способности. Приоритизирани бяха инвестиционните проекти с прогнозна стойност над 100 млн. лв. Прегледът на структурата и преминаването от мирно към военно положение потвърди, че настоящата структура, системата за командване и управление и числеността на въоръжените сили са достатъчни за изпълнението на възложените задачи. Народното събрание определи нови военни формирования и структури за допълване на въоръжените сили във военно време и числеността на запаса³¹. Това допринася за синхронизирането на организационно-щатната структура с новите функционални изисквания.

За гарантиране на отбранителните способности в различните измерения на оперативната среда бяха определени мерки за развитие в следните домейни: Сухопътен домейн: развитие на способности за командване на ниво дивизия; Въздушен домейн: адаптиране на противовъздушната отбрана и разузнавателните способности; Морски домейн: модернизиране на ударните и възпиращите способности; Специални операции, военна полиция и разузнаване: повишаване на изискванията към способностите им; Комуникационна и логистична поддръжка: завишени изисквания и подобряване на съществуващите способности и на охраната и отбраната на обекти.

Проведеният преглед за изпълнението на План 2026 през втория етап на неговото реализиране показва, че основните дейности са изпълнени в срок. Предложените изменения са насочени към повишаване на способностите на въоръжените сили за осигуряване, защита на силите, разузнаване и киберотбрана. Измененията ще осигурят изпълнението на плана през третия етап от неговото реализиране и задачите, произтичащи от новия Стратегически план за действие на въоръжените сили за защита на страната, съюзните ни задължения в НАТО и ангажиментите по Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС.

Подготовката на въоръжените сили се провеждаше при ефективно и ефикасно използване на отпуснатите финансови и материални ресурси и възможностите на учебно-материалната база. Формированията проведоха мероприятия за поддръжане и развитие на способности за участие в операции на и извън територията на страната. Бяха планирани 440 учения (с 15 по-малко от 2023 г.), но процентът на проведените беше повишен, особено на националните и командно-щабните учения. Проведоха се общо 373 учения - 85% от планираните, разпределени по категориите в Таблица 1.

Таблица 1 - Изпълнение на мероприятията по подготовката на въоръжените сили през 2024 г.

№	Подготовка на войските/занятия, учения	Планирани	Проведени	Изпълнение (%)
1	Учения на ВФ на ниво над батальон	11	9	82%
2	Учения на ВФ на ниво батальон, дивизион, КЩУ и компютърно-подпомагани КЩУ	70	66	94%
3	Учения с рота, батарея, кораб	200	179	89%
4	Участие в международни учения	129	93	72%
5	Национални учения	30	26	87%
ВСИЧКО		440	373	85%

³⁰ Вж. т. 9.1.

³¹ Решение на 49-то Народното събрание от 12.04.2024 г. за определяне на военни формирования и структури за допълване на въоръжените сили във военно време и за определяне числеността на запаса за въоръжените сили (обн., ДВ бр. 35 от 2024 г.).

Сравнителен анализ между броя на проведените учения през 2023 г. и 2024 г. е представен в Таблица 2.

Таблица 2 - Сравнение между броя проведени учения през 2024 г. спрямо 2023 г.

№	Проведени учения	2023 г.	2024 г.	Тенденция (%)
1	Учения на рота, батарея, кораб	190	179	- 6,00 %
2	Учения на формирования на ниво батальон, дивизион, ескадрила	69	66	- 5,00%
3	Учения на формирования на ниво над батальон	11	9	- 19,00%
4	Национални съвместни учения	25	26	+ 4,00%
5	Участие в международни учения	85	93	+ 9,00%
	ВСИЧКО	380	373	- 2,00%

През м. юни България, заедно с Румъния, бяха домакини и участници в най-голямото учение на Интегрираната система на НАТО за противовъздушна и противоракетна отбрана "RAMSTEIN LEGACY 24". През м. октомври се проведе националното командно-щабното учение „ЩИТ 24“ с участието на над 500 военнослужещи от Министерството на отбраната, Щаба на отбраната, всички щабове на оперативно ниво и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната. Учението беше проведено паралелно и по единен замисъл с учението на НАТО "STEADFAST DUEL 2024" за повишаване на подготовката на въоръжените сили за отбрана на страната в национален и съюзен формат. В учението "STEADFAST DUEL 2024" участваха 20 български военнослужещи от местата за неговото провеждане в Съвместния център за бойна подготовка на НАТО в Ставангер, Норвегия и в Съвместното командване на силите на НАТО в Неапол, Италия, а в Националния военен учебен комплекс „Чаралица“ беше разположен щабът на Съвместната група за логистична поддръжка към командването на силите на НАТО в Неапол.

Изводът от посочените данни е, че подготовката е била осъществявана съгласно предварителните планове и е допринесла за съхранение на способностите на въоръжените сили за изпълнение на произтичащите от мисиите на въоръжените сили задачи. Повишени са интензитетът и обхватът на военната подготовка и на съвместните и международните учения. Българското участие в съюзни учения в чужбина, както и осигуряването на поддръжка от страната-домакин към съюзни сили, участващи в учения на наша територия, допринесоха за цялостното повишаване на подготовката на въоръжените сили и спомогнаха за затвърждаване ролята ни на надежден съюзник в Алианса.

7.1. Съвместно командване на силите

Дейността на Съвместното командване на силите беше съсредоточена върху изпълнение на задачите по трите мисии на въоръжените сили, с основни усилия за подготовка за съвместни операции в национален и коалиционен формат, оперативно управление на дежурни сили и подпомагане на населението при бедствия.

Акцент в подготовката на щаба и подчинените формирования беше организирането и провеждането на щабни тренировки и учения по мисия „Отбрана“, в контекста на националното и съюзното планиране за осигуряване на Югоизточния фланг на Алианса. Съвместното командване на силите организира и проведе редица тренировки, насочени към повишаване на оперативните способности, включващи функционални групи за операции и процедури по таргетинг; практически упражнения за развърщане на мобилни комуникационни системи; осигуряване на радиокомуникации и интеграция на системи за командване и управление, включително взаимодействие с Министерството на електронното управление. Военнослужещи взеха участие в редица учения със съюзници зад граница, допринасяйки за оперативната съвместимост и

прилагането на стандартите и процедурите на НАТО, подобряване на координацията между различни компоненти на въоръжените сили и многонационални структури³².

Съвместното командване на силите демонстрира устойчивост и адаптивност чрез редица национални и международни инициативи, насочени към поддържане и развитие на оперативните способности, както и към утвърждаване на националния принос към съвместните отбранителни усилия на НАТО и ЕС.

7.2. Сухопътни войски

Организационната структура на Сухопътни войски остана без промяна. Поддържа се командна структура, съставена от офицери, способни да подпомагат евентуалното изграждане на Сухопътен компонент.

Формированията и военнослужещите участваха в множество тактически и специални подготовки за подобряване на способностите на щабовете за управление и за повишаване на полевата нетренираност на личния състав. Проведени бяха: едно бригадно тактическо учение; две тактически учения с бойни стрелби, пет тактически и три тактико-специални учения на ниво батальон/дивизион; 84 тактически и тактико-специални учения с роти и батареи, девет тактически ротни учения с бойни стрелби, 28 поледи лагера за различни специалисти. Основен акцент беше тактическото учение „ТРАКИЙСКИ ВОИН 24“ с участие на офицери от щаба на Сухопътни войски, военнослужещи от многонационалната бойна група, ротационни сили на САЩ в България, сили на Националната гвардия на щата Тенеси, Военновъздушните сили, Военномедицинска академия, курсанти от Националния военен университет „Васил Левски“ и слушатели от Военна академия „Г. С. Раковски“. Друг важен елемент беше съвместната подготовка „РОДОПИ 24“, която се съсредоточи върху бойни действия в планинско-гориста местност при зимни условия. 101-ви алпийски полк успешно интегрира алпийски и пехотни формирования от Австрия и Хърватия. През ноември 61-ва механизирана бригада проведе три тактически батальонни учения³³ на Учебен полигон „Корен“.

При тренировките и ученията усилията бяха насочени към усъвършенстване на уменията за водене на отбранителен бой и тактическо планиране. Текущият некомплект в щабовете създаде предизвикателства при провеждането на подготовката. Ангажираността на формированията в различни мисии допълнително повлия на подготовката и наложи препланиране на някои мероприятия. Въпреки тези предизвикателства, формированията останаха в състояние да изпълняват поставените задачи, а личният състав разполагаше с необходимата експертиза за планиране и водене на операции.

7.3. Военновъздушни сили

Военновъздушните сили осигуряваха непрекъсната охрана на въздушното пространство на България и НАТО и продължиха изпълнението на дейности и мероприятия по основните приоритети за поддържане и изграждане на оперативни способности чрез бойната подготовка на щабовете и формированията, необходими за изпълнение на задачите по трите мисии. Гъвкавото планиране и ефективно разходване на наличните ресурси, с цел максимално осигуряване на изпълнението на планирания брой летателни часове, позволи същият да бъде изпълнен на 63% спрямо планирания. Основна причина за неизпълнението на планираното количество летателни часове остана ограниченият брой изправна авиационна техника.

Участието в национални и международни учения, съвместни подготовки и тренировки беше една от основните форми на подготовка и средство за повишаване нивото на оперативна съвместимост. През годината Военновъздушните сили проведоха 42 тренировки и учения и взеха участие допълнително в съвместни тренировки с предни авионасочвачи и авиационна техника от Военновъздушните сили на САЩ под ръководството на Съюзното военновъздушно командване на НАТО, в рамките на дейностите по усилен бдителност по Източния фланг на НАТО.

Една от първостепенните задачи на Командването на Военновъздушните сили и на командирите на авиационни формирования при изпълнение на мисиите и задачите беше

³² „BRILLIANT JUMP“ в Полша, „BRAVE BEDUIN“ в Дания и „CWIX 2024“ в Полша

³³ „МИРЕН СТРАЖ-24“, „ЗЕНИТ-24“ и „СТОМАНЕН ЩИТ-24“

осигуряване на безопасността на полетите. Въпреки това, допуснати бяха 34 авиационни произшествия с български военни въздухоплавателни средства – 33 авиационни инцидента и една катастрофа. Това показва, че провеждането на летателната дейност се е извършвало при повишени нива на риск.

Зенитно-ракетните войски (ЗРВ) и Радиотехническите войски (РТВ) носеха денонощно бойно дежурство по охрана и отбрана на въздушното пространство, контрол на въздухоплаването и защита на стратегически обекти и обекти от критичната инфраструктура на страната. ЗРВ планираха и проведеха тактико-строеви занятия, тактическо учение с бойни стрелби, тактическо учение, участваха в международни учения, двустранни тренировки и проведеха компютърно-подпомагано щабно учение на Националния военен учебен комплекс „Чаралица“. В рамките на подготовката беше осъществено участие в най-мащабното учение за противовъздушна и противоракетна отбрана на НАТО „RALLY 24“, което се проведе на територията на България и Румъния. РТВ проведеха и участваха във всички планирани учения, тренировки и подготовки, като извършваха непрекъснато радиолокационно наблюдение на въздушното пространство и осигуряваха с радарна информация системата за командване и управление на Военновъздушните сили.

Поради невъзможност за осигуряване на резервни части и оборудване от производителя, силно е затруднена поддръжката на остарелите зенитно-ракетни комплекси и радиолокационна техника, което налага възможно най-скоро те да бъдат заменени с нови, оперативно съвместими образци западна техника. В тази връзка беше подписано Програмно споразумение с Германия за придобиване на зенитно-ракетни комплекси „IRIS-T SLM“ като част от инициативата „Щит на европейското небе“.

7.4. Военноморски сили

Военноморските сили продължиха изпълнението на своите приоритетни задачи, особено в контекста на войната на Русия против Украйна. Организационната структура беше приведена в съответствие с План 2026, като бяха направени промени в числеността на личния състав. Анализът в края на годината оцени необходимостта от трансформации в структурата и техническите способности на Военноморските сили.

Основните усилия бяха насочени към противоминни операции, наблюдение и неутрализиране на автономни и дистанционно управляеми дронове, както и към осигуряване на безопасността на корабоплаването и мониторинг на морската среда. Военноморските сили извършиха противоминно наблюдение в националните морски пространства и реагираха на пет сигнала за миноподобни обекти. Унищожени бяха две дрейфачи мини, а в района на Камен бряг бе извлечен безпилотен летателен апарат, вероятно достигнал дотам от зоната на бойните действия в Черно море.

Продължи 24-часов обмен на информация с НАТО и съюзни флотове, включително с Военноморските сили на Турция, Румъния, Франция, VI-ти флот на САЩ и Военноморското командване на НАТО (MARCOM). На 11.01.2024 г. България подписа Меморандум за разбирателство с Турция и Румъния за създаването на Противоминна военноморска група в Черно море (MCM BLACK SEA). Военноморските сили участваха в три активации на групата с противоминен кораб и щабни офицери.

Проведени бяха 17 международни морски учения, като България беше домакин на четири от тях. Българският минен ловец „Струма“ беше сертифициран по стандартите на НАТО (MAREVAL). Проведени бяха ключови учения с международно участие, в които участваха сили от България, САЩ, Украйна, Румъния и други страни³⁴. Военноморските сили участваха в редица учения на съюзници и партньорски страни и на НАТО³⁵ и осигуриха безопасността на корабоплаването по време на учението на НАТО „RAMSTEIN LEGACY“, в рамките на което бяха отработени оперативните процедури при провеждане на операция за контрол на корабоплаването,

³⁴ „ТРИТОН 2024“ - водолазно, „БРИЗ 2024“, „ПОСЕЙДОН 2024“ и „SEA BREEZE 2024-3“

³⁵ Румъния („SEA SHIELD“ и „DACIA/TOMIS“), Гърция („ARIADNE“), Италия („MARE APERTO“), Турция („NUSRET“ и „KURTARAN“), на НАТО („DYNAMIC MOVE“, „DYNAMIC MANTA“, „SNOW MASTER“ и „BOLD MACHINA“), САЩ- Украйна („SEA BREEZE 2024-1“).

взаимодействието със сили и средства от другите видове въоръжени сили и действия, свързани със защита на обектите от критичната инфраструктура.

Участието в международни мисии извън Черно море беше възпрепятствано поради наложени ограничения от страна на Турция за преминаване през Проливите във връзка с войната в Украйна. Това доведе до отмяна на планирани мисии, включително участието на фрегата в операцията на НАТО "SEA GUARDIAN". Въпреки сложната военнополитическа обстановка и наложените ограничения, Военноморските сили изпълниха планираните дейности, гарантирайки морския суверенитет и защитата на националните интереси.

7.5. Съвместно командване на специалните операции

Съвместното командване на специалните операции поддържа висока готовност за изпълнение на задачи, свързани с борбата с тероризма, граничната сигурност и международните мисии и укрепваше способностите си чрез повишаване на квалификацията на личния състав, модернизация на техниката и доизграждане на сградния фонд. Формирования участваха активно в операции за охрана на българо-турската граница, както и в международни ангажменти с щабен и оперативен личен състав.

Проведени бяха редица учения и тренировки в страната, насочени към повишаване на бойната и оперативната подготовка. Сред тях високопланинска и алпийска подготовка в района на Смолян, съвместни тренировки по комуникационно-информационни системи, както и учения по ядрена, химическа, биологична защита и екология на полигон „Чубра“. Личният състав взе участие в командно-щабното учение „ЩИТ 24“ и в специализирани парашутни лагери.

Българските специални сили се включиха в редица международни подготовки и учения³⁶. Значими бяха и съвместните българо-американски и българо-турски подготовки, както и участието в сертификационни мисии на НАТО в Румъния, Италия и Норвегия. Военнослужещите от Съвместното командване на специалните операции демонстрираха високото ниво на бойна готовност и оперативна съвместимост с партньорските армии в учения, като "WISE WOLF 24" и "STEADFAST DUEL 24". В областта на летателната подготовка не бяха отчетени затруднения, а изпълнените парашутни скокове надхвърлиха планираните, достигайки 4061.

Продължи доокомплектоването с техника. Доставени бяха 98 бронирани машини и съответното радио-комуникационно оборудване, чието интегриране продължава. Разработени бяха проекти за придобиване на нови системи за разузнаване, стрелково въоръжение и комуникационно оборудване, като част от тях са планирани за изпълнение през 2025 г.

Развитието на инфраструктурата остана приоритет със значими проекти по изграждане и модернизация на сграден фонд и съоръжения. Завършен беше технически център, планиран да повиши независимостта при поддръжката на военната техника. В района на гр. Банкя бяха извършени основни ремонти, изградени спортни и тренировъчни съоръжения, а нови проекти за подобряване на материалната база бяха в процес на изпълнение. Остават инфраструктурни предизвикателства, свързани с изграждането на гориво-зарядни станции и подобряване на логистичните възможности.

7.6. Изпълнение на мисиите на въоръжените сили

7.6.1. Мисия „Отбрана“

Въоръжените сили поддържаха необходимата степен на готовност за реагиране при възникване на кризи от военен характер. Част от формированията актуализираха плановите си за бойна готовност след извършени организационно-щатни промени. Основните усилия бяха насочени към реализиране на устойчиво управление при привеждане в по-висока степен на готовност и за провеждане на мобилизация. Продължава работата по подготовка на предложения за законодателни промени за въвеждане подготовка на запаса в мирно време и на електронна система за оповестяване на запаса.

Многонационалната бойна група на НАТО на територията на България поддържа готовност за изпълнение на задачи по усилване на мерките за повишена бдителност на югоизточния

³⁶ "TRACIAN SUMMER 24", "STEALTH DAGGER 24", "ORION 24", "TROJAN FOOTPRINT 24" и "BRAVE WARRIOR 24".

фланг на Алианса и на отбранителния потенциал на НАТО. Бойната група участва в редица съвместни подготовки и учения³⁷ за повишаване на бойното съгласяване; отработване на действия при отбрана; настъпление и водене на бой в градски условия; обмяна на опит и усъвършенстване на уменията на участниците в реална среда, близка до бойни условия в пресечен терен; интегриране на формиранията и тестване на противовъздушната отбрана; синхронизиране на действията и комбинирано използване на бойни формирания, формирания за осигуряване и бойна поддръжка; проверка на оперативните способности на бойната група, повишаване на интеграцията, оперативната съвместимост и консолидиране на общите процедури; участие в национална отбранителна операция и преход към съюзен формат; демонстриране на способността на българските формирания активно да участват в действия в съюзен формат.

7.6.2. Мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“

Формирания и отделни военнослужещи участваха в 10 операции и мисии на НАТО и ЕС извън територията на страната. В планираните ротации участваха 453 души (137 офицери, 122 сержанти, 193 войници и един цивилен служител). Участието на български военнослужещи в мисии и операции зад граница е намаляло с 28 % спрямо 2023 г. Към 31.12.2024 г. в мисии/операции са били развърнати общо 147 души (146 военнослужещи и един цивилен служител).

Участието на офицери и сержанти допринася за набиране на опит за работа в международна среда в щабовете на оперативно и тактическо ниво, както и за извличане на поуки от практиката, използвани при преглед и актуализиране на плановете, програмите, провеждането на ефикасна подготовка и успешно изпълнение на задачите от следващите контингенти. Затруднения създава недостигът на сержанти във формиранията, владеещи английски език. Това се компенсира с висока мотивация, дисциплина и работа в екип, но натоварва офицерският състав. Участието в съвместни и многонационални учения и тренировки също допринася за успешно интегриране в силите на операциите/мисиите.

7.6.2.1 Операции и мисии на НАТО

Небойна мисия на НАТО в Ирак: Извършени бяха две ротации (май и ноември 2024 г.) на военнослужещи, участващи в мисията. Участие взе и Група за комуникационно-информационна поддръжка от състава на Националния мобилен модул на НАТО по комуникационно-информационни системи със задачи по комуникационно-информационна поддръжка в щаба на мисията Багдад. Групата се завърна в началото на април 2024 г.

Операция на НАТО в Косово: Извършени бяха ротации и развърщания, както следва:

- две ротации на военнослужещи от състава на националния елемент, разузнавателните групи, националната разузнавателна клетка, групата за специално разузнаване и групата за взаимодействие с щаба на рота за разузнаване и наблюдение;

- развърщане от март 2024 г. и ротация през септември 2024 г. на щабен елемент, маневрена рота и национален поддържащ елемент за участие в състава на регионално командване „Запад“ на Стабилизиращите сили на НАТО в Косово;

- активиране и развърщане на една механизирана рота, щабни офицери и национален поддържащ елемент (общо 102 военнослужещи) в състава на втори многонационален батальон от Оперативния резерв на КФОР за изпълнение на задачи в зона на операция, във връзка с ескалация на обстановката по сигурността в зоната на операцията.³⁸

Постоянни военноморски групи на НАТО:

В Плаващия щаб на Постоянната противоминна военноморска група на НАТО № 2 участва един офицер на длъжност „Началник на щаба“.

В Плаващия щаб на Постоянната военноморска група на НАТО № 2 участва по един български офицер на длъжност „Щабен навигационен офицер“.

³⁷ “Shiny Night” (11-16.01.2024 г.), “Noble Blueprint 24” (09-14.04.2024 г.), “Centuria 24” (15-20.04.2024 г.), “Alliance Wall” 24” (27-30.04.2024 г.), “Iron Strike” (07-11.05.2024 г.), “Thracian Warrior 24” (03-05.06.2024 г.), “Ramstein Legacy” (06-12.06.2024 г.), “Platinum Lion 24” (20-23.06.2024 г.), “Noble Blueprint 24-2” (14-19.10.2024 г.), “Centuria 24-2” (24-28.10.2024 г.), “Alliance Wall 24-2” (04-09.11.2024 г.), “Iron Strike 24-2” (21-28.11.2024 г.), “Fall Out 24-2” (16-17.12.2024 г.), “Strike Back 24-2” (18-20.12.2024 г.).

³⁸ Решение на Министерския съвет на Република България № 889/04.12.2020 г., изменено и допълнено с Решение № 196/17.03.2023 г.

Мисията на НАТО за подпомагане на Украйна:

В Мисията на НАТО за подпомагане на Украйна в областта на сигурността и подготовката (NATO Security Assistance and Training for Ukraine - NSATU) участват двама офицери.

7.6.2.2. Операции и мисии на ЕС

Операция на ЕС в Босна и Херцеговина: Продължи участието в операцията с контингент от 12 военнослужещи. Бяха извършени две ротации.

Мисия на ЕС за наблюдение в Грузия: В мисията участваха трима офицери.

Военноморска операция на ЕС за възпрепятстване, предотвратяване и възпиране на пиратски действия и въоръжени грабежи край бреговете на Сомалия: В операцията участва един офицер.

Операция на ЕС за наблюдение на оръжейното ембарго, наложено на Либия от ООН, в Средиземно море: Участва един офицер в Оперативния щаб на операцията в Брюксел. През годината беше извършена една ротация.

Мисия на ЕС за подпомагане на Украйна: Във Военната мисия на ЕС за предоставяне на помощ в подкрепа на Украйна (EU Military Assistance Mission in support of Ukraine - EUMAM UA), участва един военнослужещ в „Звеното за планиране и провеждане на военни мисии и операции“ на ЕС в Брюксел. През годината бяха извършени две ротации.

7.6.2.3. Други операции и мисии

Противоминна военноморска група в Черно море: Разрешено е³⁹ изпращане и използване извън територията на страната за участие в състава на Противоминната военноморска група в Черно море на до четири военни кораба с щатното им въоръжение, в съответствие с графици за използването им в зоната на операцията, определени по реда, предвиден в Меморандума за разбирателство⁴⁰ за създаване на групата, както и до 10 български военнослужещи на длъжности в състава на групата на територията на Румъния и/или Република Турция. Участие взеха противоминен кораб и щабни офицери в походния и бреговия щаб на групата в три активации през юли, септември и ноември. Участието допринесе за безопасността на морския трафик срещу заплахата от морски мини в зоната на операцията, както и за повишаване на оперативната съвместимост на противоминните сили от трите черноморски държави.

7.6.3. Мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“

Съгласно „План за действие на Министерство на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия по противодействие на тероризма“⁴¹, формирования от въоръжените сили с личен състав до 1167 военнослужещи с щатна техника и екипировка поддържаха готовност (от 1 до 12 часа) за участие в съвместни операции със структури на МВР по противодействие на тероризма. В изпълнение на Националния план за противодействие на тероризма⁴² и цитирания план на Министерството на отбраната, през февруари 2024 г. беше проведено пълномащабно национално учение по противодействие на тероризма „Отговор 24“. Отработени бяха процедури по оповестяване, информиране, реагиране и управление на участващите сили и средства от министерствата и ведомствата за предотвратяване и неутрализиране на терористични заплахи и за овладяване на ситуацията и ликвидиране на последствията при осъществен терористичен акт по фиктивен сценарий.

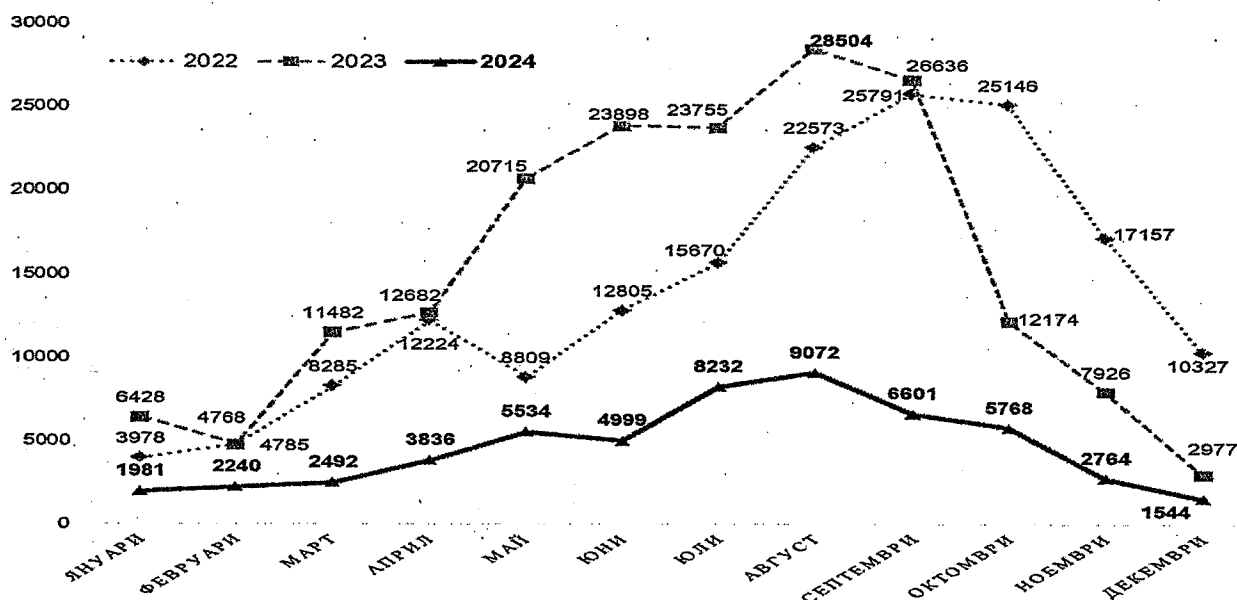
Въоръжените сили поддържат в готовност личен състав, техника и резерв за усиление с готовност за използване до 24 часа, в съответствие с националните планове за действие при извънредна ситуация, вследствие на увеличен миграционен натиск по границите на страната.

³⁹Решение на Министерския съвет на Република България № 380/31.05.2024 г.

⁴⁰Подписан на 11.01.2024 г. между България, Румъния и Турция

⁴¹Въведен за изпълнение със заповед на министъра на отбраната № ОХ-1083/11.12.2023 г.

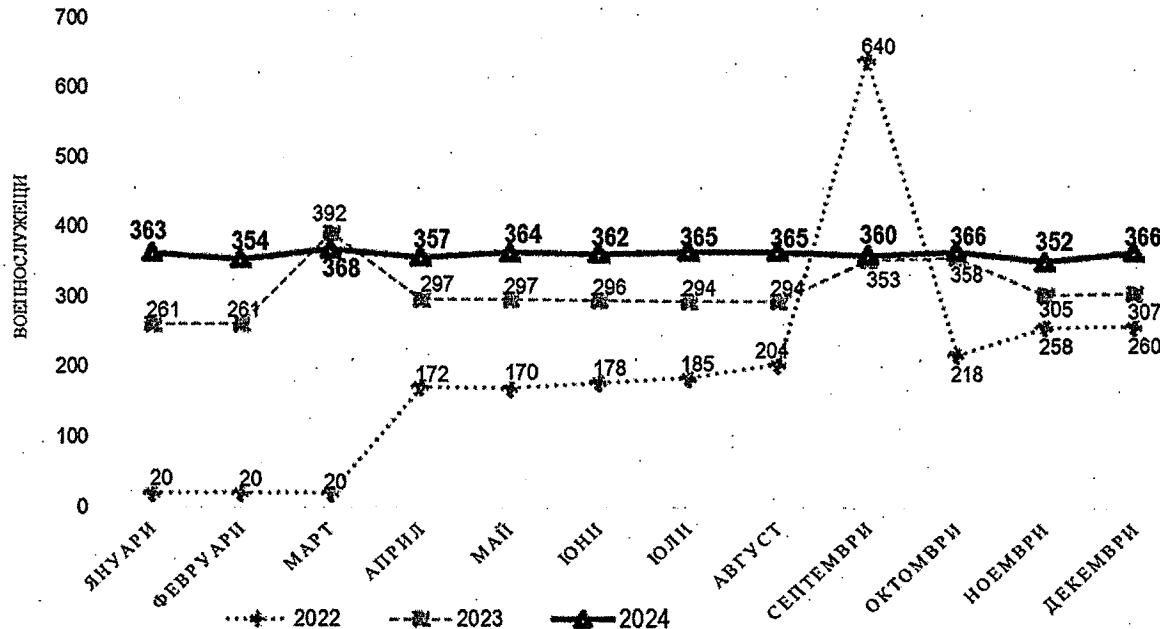
⁴²Приет с Решение на Министерския съвет № 564/24.08.2023 г.

Диаграма 1. Миграционен натиск на границите на България с Турция и Гърция за 2022-2024 г.

Вследствие на динамичната среда на сигурност в страните от Близкия изток, Африка и Азия през 2024 г. миграционният натиск като цяло се запази, но опитите на незаконно преминаване на границите на България намаляха.

Общо 55 023 граждани от трети страни са направили опит да преминат незаконно през границите на България, което е с 69,6 % по-малко в сравнение с 2023 г. (180 763). Положителен ефект в тази насока има и участието на въоръжените сили в охраната на държавната граница. Високи са и оценките на МВР за участието на военнослужещи в охраната на българо-турската граница и за професионалното отношение към поетите ангажименти.

Диаграма 2. Участие на въоръжените сили в охраната на държавната граница.

Трета поредна година въоръжените сили участват активно и без прекъсване в охраната на българо-турската граница. През 2024 г. над 4 600 военнослужещи и над 1 000 единици пътни превозни средства, на ротационен принцип, изпълниха над 26 000 задачи, по-важни от които бяха: съвместни патрули със служители на Главна дирекция „Гранична полиция“; секретни и наблюдателни постове; съвместни контролно-пропускателни пунктове; разузнавателни патрули; превоз на задържани лица и ремонт на пътни превозни средства. За изпълнението на задачите пътните превозни средства са изминали близо 2 000 000 км. Продължи и логистичното осигуряване

на МВР, като ежедневно 352 военнослужещи и 76 единици пътни превозни средства изпълняваха задачи по логистично осигуряване на органите на Главна дирекция „Гранична полиция“. Инженерни формирования от Сухопътните войски с 42 военнослужещи и осем единици пътна и специализирана инженерна техника извършиха неотложни ремонтно-възстановителни дейности⁴³ по прилежащия път на инженерното съоръжение от възпрепятстващ тип по българо-турската граница за възстановяване на отделни участъци и канавки с обща дължина 15 940 метра.

От епизодично изпълнение на задачи в началото на 2022 г., участието на въоръжените сили в охраната на държавната граница през 2023 г. и 2024 г. се превърна в много ангажираща задача, която ще се изпълнява и през 2025 г. Участието на въоръжените сили в охраната на държавната граница се превърна в постоянен ангажимент в мирно време. Това води до допълнително натоварване, без пълноценна почивка и възстановяване на личния състав, особено в условията на значителен некомплект на военните формирования. Предвид тежкият терен и дългогодишната експлоатация, през 2024 г. се наложи извършване на над 2500 ремонта на основни възли и агрегати на руски образци пътни превозни средства с повишена проходимост. Поради липса на резервни части се наложи евакуация 40 на такива средства. Ремонтът и обслужването на по-нови образци пътни превозни средства с повишена проходимост е относително по-скъп поради факта, че се използват услугите на специализирани сервиси извън системата на Министерството на отбраната. Непрекъснатата ангажираност на въоръжените сили в дейностите по охраната на държавната граница доведе до а повишени разходи за издръжка на личния състав и техника. Въпреки, че впоследствие направените разходи за участие в охрана на държавната граница се възстановяват, се налага много планирани мероприятия да се препланират или изпълняват частично и с ограничения, поради недостатъчно финансиране, непланирана заетост на личния състав и техниката.

Въоръжените сили предоставяха подготвени формирования, в рамките на съществуващите способности, за поддържане на сигурността, за овладяване и/или преодоляване на последствията от бедствия. В изпълнение на „План на Министерството на отбраната за защита при бедствия“ видовете въоръжени сили и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната поддържаха 96 формирования за овладяване и/или преодоляване на последствията от бедствия и две групи за евакуация на населението при авария в АЕЦ „Козлодуй“, с общо 2 690 души и 760 единици военна техника. За изпълнение на специални задачи Военновъздушните сили поддържаха в постоянна готовност самолет C-27 Spartan за транспортиране и евакуация и вертолети AS 532 Cougar, Ми-17 и Bell 206 за пожарогасене, транспортиране, евакуация, въздушно разузнаване и наблюдение от въздуха.

В ликвидирането на последствията от пожари взеха участие 2 432 военнослужещи и 486 единици военна техника. При изпълнение на задачи на терен личният състав е гасил горски и полски пожари между 12 и 14 часа на ден.

Във връзка с усложнената ситуация бяха предприети мерки за повишаване готовността на формированията от Българската армия за овладяване и/или преодоляване на последствията от пожари. С разпореждане на началника на отбраната срокът за активирането им беше намален до един час в служебно време и до три часа в извънслужебно време. Изготвени бяха допълнителни разчети за усиление и ротиране с допълнителен личен състав до 450 военнослужещи и 30 единици военна техника.

С вертолети от състава на Военновъздушните сили бяха изпълнени 20 мисии за разузнаване и пожарогасене на полски и горски пожари от въздуха и извършени 2082 пуска на вода. За търсене и спасяване и транспортиране за осигуряване на медицинска помощ бяха изпълнени 12 задачи в страната и в чужбина.

Военноморските сили поддържат готовност за търсене и спасяване на море с морски плавателни съдове. Участвали са в търсенето на моряк, паднал от борда на търговски кораб. Извършени са полети с вертолет за обследване за наличие на дрейфащи мини. По всички получени сигнали за дрейфащи мини или миноподобни обекти своевременно са предприемани съответните действия. Открити и унищожени са две дрейфащи мини.

⁴³ РМС № 381/06.06.2024 г. МЗ № ОХ-650/03.07.2024 г

Бяха изпълнени 83 задачи по разузнаване, транспортиране и последващо унищожаване на невзривени бойни припаси с участие на повече от 410 военнослужещи и 189 единици военна техника. Неутрализиран са 159 невзривени бойни припаси от различен тип и калибър.

Експерти и формирования от въоръжените сили участваха в Националното пълномасщабно учение „Защита – 2024“⁴⁴. По време на това учение беше проигран Националният план за защита при бедствия – част III „Външен аварийен план на АЕЦ „Козлодуй“. Министерството на отбраната и Българската армия участваха и в три тренировки на Системата за ранно предупреждение и оповестяване на страната. Непрекъснатата е координацията с държавните органи в областта на въздухоплаването за резервиране на въздушно пространство за изпълнение на полети, военно ръководство на полетите и аварийно-спасително осигуряване при използване на учебни полигони, провеждане на учения или изпълнение на задачи за поддръжка действията на МВР при охрана на държавните граници на страната.

Изпълнените през годината задачи по мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“ потвърждават необходимостта от опита, добрата подготовка и специфичните способности на въоръжените сили за оказване на помощ на населението при бедствия, което предопределя важната им роля в Единната спасителна система на страната. Въпреки някои затруднения, във въоръжените сили е създадена адекватна организация за ефективно участие на предварително определени, ресурсно осигурени и подготвени сили и средства, в операции по принос към националната сигурност в мирно време.

7.7. Споразумение за сътрудничество в областта на отбраната със САЩ

Продължи ползотворното сътрудничество със Силите на САЩ за развитие на инфраструктурата на договорените съоръжения и обекти. Споразумението предоставя възможности и ползи за развитие на инфраструктурата на договорените съоръжения на територията на България и за осигуряване на значителни ресурси за подготовка и повишаване на способностите и оперативната съвместимост на формированията от Българската армия.

Беше преподновено техническото споразумение за провеждане на двустранна българо-американска подготовка на територията на нашата страна⁴⁵. Двустранната подготовка се развиваше интензивно. Проведени бяха общо 63 мероприятия по двустранно военно сътрудничество в областта на колективната подготовка, подготовки, учения и обмяна на опит. Съвкупността от ежегодно провежданите мероприятия подчертава задълбочеността, широката обхватност и комплексния характер на двустранната българо-американска подготовка.

7.8. Развитие на националните концептуални и доктринални документи

Разработването и развитието на националните концептуални и доктринални документи на въоръжените сили бяха регламентирани с две заповеди⁴⁶ на министъра на отбраната и План за развитие на национални концептуални и доктринални документи в областта на отбраната и въоръжените сили, утвърден от началника на отбраната.

През 2024 г. завърши процесът по разработването на нова Национална отбранителна стратегия. Документът беше приет от Съвет по отбрана и премина междуведомствено съгласуване. Проектът отразява измененията в стратегическата среда на сигурност, Стратегическата концепция на НАТО и Стратегическия компас на ЕС. С него се въвеждат промени в мисиите на въоръжените сили и актуализирани приоритети на отбранителната политика. Проектът е важен за развитие на доктриналната база на въоръжените сили и предстои да бъде утвърден от Министерския съвет. Актуализираната Стратегия за национална сигурност е приета през 2018 г. и е необходимо да започне междуведомствен процес по разработване и приемане на нова.

Продължи прегледа на Доктрината на въоръжените сили (НП-01), която транспонира постановките в Националната отбранителна стратегия в основни принципи и подходи за използване на въоръжените сили.

⁴⁴ МЗ № ОХ-551/07.06.2024 г.

⁴⁵ Training Support Arrangement between the Ministry of Defense of the Republic of Bulgaria and the United States Army Europe and Africa regarding Bulgarian Armed Forces and United States of America Forces Combined Training in the Territory of the Republic of Bulgaria, МЗ № ОХ-1049/08.11.2024 г.

⁴⁶ МЗ № ОХ-18/09.01.2024 г., изменена с МЗ № ОХ-712/26.07.2024 г.

Разработени бяха актуализирани издания „А“ на всички базови доктрини. На различен етап на последващо актуализиране са три базови доктрини. Предстои въвеждането на една поддържаща доктрина, а още една е в процес на преглед.

Продължава работата по разработване и преиздаване на приложни документи (четири ръководства, едно наставление и други). Разработен беше и нов „Устав за войсковата служба на въоръжените сили на Република България“, който е в процедура на обществено обсъждане.

Разработени и утвърдени със заповед на министъра на отбраната бяха две нови концепции, а още три концепции са в различен етап на разработване, съгласуване и утвърждаване.

На командно-щабното учение „ЩИТ 24“ беше експериментирана командната структура на въоръжените ни сили, описана в Концепцията за командване и управление на въоръжените сили.⁴⁷

⁴⁷ Утвърдена със заповед на министъра на отбраната № ОХ-026/04.05.2023 г.

8. ПОДДРЪЖКА И ОСИГУРЯВАНЕ НА ОТБРАНАТА

8.1. Разузнаване

Дейността на служба „Военно разузнаване“ беше насочена към развитие на способности, ефективно управление на структурите за добиване и анализ, както и своевременно предоставяне на разузнавателна информация на държавното и военното ръководство на страната. Като основен елемент от националната система за ранно предупреждение и част от разузнавателната система на НАТО, Службата продължи да осъществява непрекъснато наблюдение, с цел ранно откриване на рисковете и заплахите за националната и колективната сигурност от конвенционален, асиметричен и хибриден характер.

Основните усилия в информационно-аналитичната дейност бяха насочени към изготвянето на разузнавателни и информационни продукти, отразяващи развитието на войната в Украйна, ситуацията по сигурността в Близкия изток и перспективите за развитие на военнополитическата, икономическата и хуманитарната обстановка в Черноморския регион и Западните Балкани. С особено внимание беше наблюдавана обстановката и в други държави и кризисни региони, проявите на международен тероризъм, състоянието и тенденциите към промени в бежанските потоци, проблемите на информационната, кибер, енергийната, екологичната сигурност и др.

Приоритет в усилията на Службата беше подготовката и гарантирането на сигурността на националните военни контингенти, участващи в операции и мисии на НАТО и ЕС. Основният фокус в това направление беше поддържането и повишаването на разузнавателните способности и ефективното управление на разузнавателните структури за добиване, обработка, анализ и своевременно разпространение на разузнавателна информация.

Продължи сътрудничеството с разузнавателни служби на държави от НАТО и ЕС и с партньорски служби. Предвид развитието на геостратегическата обстановка, установени бяха партньорски отношения с две нови разузнавателни служби.

Служба „Военно разузнаване“ осигуряваше националното представителство във военните разузнавателни структури, органи и комитети на НАТО и ЕС. През м. април офицер от Службата зае най-високата ръководна позиция в разузнавателните структури на ЕС – директор на дирекция „Разузнаване“ на Военния секретариат.

8.2. Логистично осигуряване

В изпълнение на отбранителния план на НАТО за региона и завишените изисквания за оказване на поддръжка от страната-домакин България следва да развива способности за всестранна логистична поддръжка, инфраструктура и формирания с висока степен на готовност, за осигуряване на дейностите по приемане, настаняване и последващо придвижване, снабдяване с горива и др. на съюзни сили и средства, преминаващи и/или пребиваващи на наша територия. През м. октомври Министерският съвет одобри Техническо споразумение между Съюзното командване по операциите и страните-членки на НАТО относно създаване на временна рамка за осигуряване на поддръжка на страната-домакин на Съюзни сили за реагиране.⁴⁸

Продължи развитието на способностите на Командването за логистична поддръжка. Към 31.12.2024 г. всички декларирани формирания от състава на транспортния батальон и батальона за приемане, разполагане и по-нататъшно придвижване са сертифицирани за участие в пълния спектър на операции на НАТО.

България продължи да работи със съюзниците от региона за развитие на военнопотенциалните коридори по направления запад-изток и юг-север. На срещата на върха на НАТО във Вашингтон от министрите на отбраната бяха подписани писма за намерение за създаване на хармонизирани коридори за военна мобилност между Италия, Албания, Република Северна Македония и България в рамките на Паневропейски транспортен коридор № 8⁴⁹ и между Гърция, България и Румъния.⁵⁰ През м. октомври беше подписано писмо за намерение за изграждане на

⁴⁸ Заседание на Министерския съвет от 15.10.2024 г., Протокол № 43.

⁴⁹ Одобreno на заседание на Министерския съвет на 03.07.2024 г. (Протокол № 29)

⁵⁰ Одобreno с Решение № 483 на Министерския съвет от 04.07.2024 г.

хармонизиран коридор за военна мобилност между България, Румъния и Турция.⁵¹ В допълнение, Румъния се присъедини към подписаното на срещата на върха писмо за намерение между Албания, България, Италия и Република Северна Македония.⁵² Коридорите ще способстват за повишаване на потенциала на НАТО за възпиране и отбрана, сътрудничеството между страните, укрепване на транспортната свързаност между тях като основен фактор за стимулиране на икономическото развитие на региона, както и за задълбочаване на сътрудничеството между НАТО и ЕС.

Във връзка с разширяване на тръбопроводната система на НАТО към страните от Източния фланг беше създадена междуправителствена работна група за изследване на възможностите за изграждане на тръбопроводна система на територията на България.⁵³ Тръбопроводната свързаност на наша територия със съществуващите тръбопроводи за горива на Гърция, Турция и Румъния цели установяване на устойчива система за снабдяване с горива на силите на НАТО при криза и конфликт.

Страната ни активно участваше в различни проекти за съвместно развитие на логистични способности в рамките на ЕС. По линия на проекта „Военна мобилност“ беше проведено учение за тестване на процедурата за издаване на разрешение за преминаване на границите на България, Гърция и Румъния със сухопътен транспорт. България участва с формиране от състава на Командването за логистична поддръжка, определено за логистичен хъб в рамките на проекта „Мрежа от логистични хъбове в Европа и поддръжка на операциите“. Започна работа по комуникационното свързване на формираните с обекти от гражданската ни инфраструктура.

Продължи развитието на нормативната база. С изменението на Наредба Н-9/2018г.⁵⁴ беше регламентирано осигуряването с униформено облекло, снаряжение и друго вещеве имущество на граждани, приети за обучение за придобиване на квалификация „Офицер от резерва“. С изменението на Наредба Н-5/2015 г.⁵⁵ беше регламентирано осигуряването на безплатна храна на приетите за обучение в резерва, както и на екипажите на кораби при плаване и шурмова готовност на кораба извън територията на страната.

Към 26.11.2024 г. от реализацията на излишни за Министерството на отбраната и Българската армия движими вещи, по сключени комисионни договори и допълнителни споразумения, към тях са постъпили средства в размер на 8 106 127,45 лв. без ДДС. Запазва се тенденцията за най-висок относителен дял на приходите от продажба на продукти, свързани с отбраната.

На общини и други юридически лица на бюджетна издръжка, както и на юридически лица от Българската армия и на пряко подчинение на министъра на отбраната бяха безвъзмездно предоставени и беше прехвърлено правото на собственост върху излишни движими вещи с общо предназначение, продукти, свързани с отбраната и оръжия и боеприпаси на стойност 199 840,80 лв.

В изпълнение на Решение на Народното събрание от 12.04.2024 г., бяха обявени нови военновременни потребности и нормативи от ведомствени запаси от основно въоръжение, техника и боеприпаси за въоръжените сили. С оглед окомплектоване и обновяване на ведомствените запаси на въоръжените сили, изпълнен беше договор за доставка на боеприпаси на обща стойност 21 033 000 лв. с ДДС, сключен между Министерството на отбраната и „ВМЗ“ ЕАД, гр. Сопот.⁵⁶ Продължи изпълнението на договор с ВМЗ за обновяване на боеприпаси от ведомствените военновременни запаси на обща стойност 346 852 401 лв. с ДДС.⁵⁷ Сключен беше и нов договор с дружеството за доставка на боеприпаси на обща стойност 32 832 000 лв. с ДДС.

Чрез Агенцията на НАТО по поддръжка и придобиване беше сключен договор за доставка на снайперски патрони на обща стойност 4 200 000 лв. с ДДС. Изпълнен беше договорът за доставка на 9x19 мм патрони за формированията на Българската армия.

С решение на Министерския съвет⁵⁸ беше одобрен проект за инвестиционен разход „Развитие на способностите за транспортно осигуряване на Българската армия“, в рамките на който

⁵¹ Одобreno на заседание на Министерския съвет на 15.10.2024 г., (Протокол № 43)

⁵² Документът за присъединяване на Румъния беше одобрен на заседание на Министерския съвет на 15.10.2024 г.

⁵³ Със заповед на министър-председателя № Р-145/07.08.2024 г. (актуализирана със заповед № Р-156/03.09.2024 г.)

⁵⁴ Обн., ДВ. бр.24/ 20.03.2024 г.

⁵⁵ Обн., ДВ бр.105/13.12.2024 г.

⁵⁶ В изпълнение на решение на Министерския съвет № 433/05.07.2022 г.

⁵⁷ В изпълнение на Решение на Народно събрание от 06.07.2023 г.

⁵⁸ Решение на Министерския съвет 535/25.7.2024 г.

се предвижда придобиване на нови товарни автомобили с повишена проходимост. Сключени бяха рамкови споразумения за придобиване на автобуси за формированията от Българската армия. Беше сключен договор за доставка на автомобили с повишена проходимост тип „пикап“, като част от тях бяха произведени и доставени.

На Министерството на отбраната безвъзмездно беше предоставена автомобилна техника от други министерства и ведомства.

В Съвместното командване на силите бяха доставени преоборудвани автомати и нови бойни каски. За формированията от Сухопътните войски бяха доставени бойни каски, оптически и термовизионни прибори. Придобити бяха малогабаритни високопроходими превозни средства за 101-ви алпийски полк. Сключени бяха договори за придобиване на оптически мерници за стрелково оръжие.

Във Военновъздушните сили бяха доставени резервни части и извършен ремонт на агрегати на самолети РС-9М и РС-12/45. Удължен беше срокът на служба на различни типове авиационни средства за поразяване. За летателния и инженерно-техническият състав беше доставено специално и работно облекло. Продължиха дейностите по извършване на: G-инспекции на пет вертолета AS532 AL „Cougar“ в Полша и Румъния; основен ремонт на два самолета L-39 в Чехия; както и ремонт и инспекция на вертолетите Bell-206 и двигатели за тях в Словения. Сключено беше рамково споразумение и договор за осигуряване на летателната годност на самолетите L-410, както и договор за ремонт на двигатели РД-33. Поради продължаващите военни действия в Украйна, ремонтният самолет Ан-30 не може да бъде транспортиран до България.

Във Военноморските сили бяха завършени доковите ремонти на корвети „Решителни“ и „Бодри“, както и на танкер бункеровчик, моторен катер и рейдови буксир. Завърши преоборудването на малък военен транспорт в минен заградител. Продължават доковите ремонти на фрегата „Горди“ и базов миночистач „Шквал“. Извършена беше подмяна на част от главен двигател на корвета „Бодри“. Отделно, в ремонтните работилници на Военноморските сили бяха извършени 30 навигационни ремонти и осем докови ремонти.

Нерешените проблеми пред логистичното осигуряване са свързани с недостатъчно финансиране, амортизирана техника, липса на резервни части и неритмично извършване на ремонтните дейности. Забавените процеси на модернизация, нереализираните проекти за придобиване на нови системи въоръжения и техника, както и недостатъчното финансиране влияят негативно върху способностите на въоръжените сили. Голяма част от въоръжението, техниката и наличните материални ресурси са технологично остарели и в края на експлоатационния си ресурс. Налице е недостиг от боеприпаси, като авиационни и противокорабни ракети и ракети за зенитно-ракетни комплекси. Затруднения създават и тромавите процедури по Закона за обществените поръчки.

8.3. Военномедицинско осигуряване

В системата на Военномедицинска академия (ВМА) бяха проведени 312 272 амбулаторни прегледи, от които 252 863 планови и 59 409 по спешност. В стационарите на ВМА са преминали 86 522 болни за 432 028 леглодни. В стационарната дейност се отчита ръст с 10,20%.

В операцията на ЕС в Босна и Херцеговина „Алтея“ бяха изпратени двама военнослужещи, а в междинния регионален резерв на операцията – шестима. В оперативния резерв в Стабилизиращите сили на НАТО в Косово и на операцията на ЕС в Босна и Херцеговина „Алтея“ участваха двама военнослужещи. Медицински специалисти и реанимобили участваха в мероприятията за оказване помощ на населението за гасене на пожарите в област Благоевград и за подпомагане на МВР при охрана на държавната граница. Съвместно с Военновъздушните сили бяха изпълнени четири задачи за авиомедицинска евакуация на деца.

Продължава въвеждането на изискванията на НАТО за предоставяне на опозната картина на медицинското осигуряване в операции и проследяване на пациентопотока, в сътрудничество с гражданското здравеопазване.

В рамките на проект „Развитие на способностите за медицинска евакуация“ бяха доставени 51 санитарни автомобили/линейки за формированията от Българската армия.

Закупена беше нова модерна апаратура за диагностика и лечение, отговаряща на изискванията на съвременната медицина.

В структурите на ВМА некомплекът за офицерски длъжности достига 40,15 %, а за сержанти – 31,79 %. Некомплектът от доброволен резерв е 100% от офицери и сержанти. Недостигът от офицери и сержанти съществено се отразява при формирането на медицинските екипи за участие в мисии зад граница, при провеждане на лечебната дейност в структурите на ВМА и в дейността на медицинските пунктове на военните формирования. Не бяха проведени конкурси за приемане на военна служба на лица, завършили граждански висши училища в страната и в чужбина.

Към 31.12.2024 г. от ВМА са вписани общо 82 души в Регистъра на академичния състав на България. Завършена беше процедура по защита пред научно жури за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ на седем дисертационни труда и на един дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „Доктор на науките“. В докторантура за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ се обучаваха 85 души.

ВМА изпълняваше съвместен проект с Министерството на образованието и науката за провеждане на практики на студенти по медицина, фармация, химия и здравни грижи. В рамките на проекта са сключени договори с пет университета и 157 студенти са преминали успешно.

Следдипломно обучение преминаха 759 обучаеми. В Центъра за професионално обучение бяха проведени 20 курса и бяха обучени 243 курсисти. В рамките на пилотен курс по професия „Парамедик“ бяха обучени осем курсиста. Приключи обучението на 12 курсиста по професия „Военнослужещ-санитарен инструктор“.

8.4. Инфраструктура на отбраната

Приоритет за Министерството на отбраната е ускореното изграждане на необходимата инфраструктура на Трета авиационна база, във връзка с подготовката за приемане, експлоатация и осигуряване на новия многоцелеви самолет F-16. Поради допуснати забавяния през последните години, предприети бяха редица конкретни стъпки за ускоряване изпълнението на предвидените обекти и ограничаване и управление на риска, оценен като висок. В хода на изпълнението се наложи приоритизиране на обектите, с оглед преодоляване на забавянето. Практически изоставането в проектирането поставя в риск от забавяне изпълнението на строително-монтажните работи. Предприети бяха спешни мерки за ускоряване на дейностите за проектиране и завършване на строително-монтажните работи на различни обекти в такъв ред, че важните обекти да бъдат приключени навреме за приемането на самолетите.

Негативно отражение върху изпълнението на сключените договори оказваха последиците от пандемията от Covid-19, високите нива на инфлацията, затрудненията при извършване на доставки, както недостигът и липсата на някои от основните строителни материали, което постави в риск изпълнението на дейностите в срок. В тази връзка Министерството на отбраната положи допълнителни усилия за достигане на максимален напредък и успешно приключване на изпълнението на договорите. През годината бяха приети и въведени в експлоатация осем строежа на територията на Трета авиационна база. За един обект беше подписан констативен акт (образец 15) за установяване годността за приемане на строежа. При седем обекта строително-монтажните работи бяха завършени на над 90%, като за тях предстои съставяне на констативен акт (образец 15) за установяване годността за приемане на строежа и/или протокол (образец 16) за установяване на годността за ползване на строежа. Строително-монтажните работи продължиха в 11 обекта.

От американска страна продължи работата по три проекта – стоянка за изстребители, сграда за личен състав и реконструкция на основния контролно-пропускателен пункт на авиобазата. За първите два проекта Министерството на отбраната е издало разрешения за строеж и от американска страна са стартирани процедури за избор на изпълнители. По отношение на реконструкцията на основния контролно-пропускателен пункт на авиобазата, Силите на САЩ продължават разработването на необходимата проектна документация в съответствие с българското законодателство.

През август и септември представители на САЩ направиха оценка на текущото състояние на инфраструктурните обекти, подлежащи на сертифициране във връзка с придобиването на новия

самолет F-16. В резултат на проверките, беше сертифицирано хранилище за боеприпаси, в което могат да се съхраняват авиационни управляеми ракети.

Продължава подготовката на инфраструктурата на летищата в Крумово, Безмер и Долна Митрополия.

Във връзка с изграждането на модерна инфраструктура за разполагане на бойната група на НАТО в района на Кабиле беше създадена работна група за координиране на съвместните дейности с Агенцията на НАТО за поддръжка и придобиване.⁵⁹

С оглед осигуряване на необходимите условия за базиране и обслужване на новите многофункционални модулни патрулни кораби беше изготвен проект за ремонт на пристанищна инфраструктура и удълбочаване на акваторията на военноморската база Варна.⁶⁰ Проектът не беше стартиран през 2024 г., поради постъпила жалба по Закона за биологичното разнообразие.

За осъществяването на дейности по Закона за устройството на територията и дейности, свързани със строителство и строителни услуги, бяха издадени 40 разрешения за строеж и 34 разрешения за ползване и въвеждане на строежите в експлоатация.

В рамките на Стратегическия преглед на отбранителната политика беше направен анализ върху необходимостта от запазване и поддържане в оперативна готовност на стратегически обекти от инфраструктурата на страната (летища, казармени райони и др.), включително и такива с отпаднала необходимост за нуждите на въоръжените сили.

С решения на Министерския съвет на други ведомства бяха предоставени безвъзмездно осем имота в гр. София. Приети бяха решения на Министерския съвет за включване на седем имота в Държавния поземлен фонд и на три имота – в горски фонд. Със заповеди на областни управители беше отнето правото на управление от Министерството на отбраната върху 11 имота.⁶¹

На Министерството на отбраната безвъзмездно бяха предоставени два имота за нуждите на Сухопътните войски и част от имот за Централното военно окръжие. Със заповед на министъра на отбраната един имот с отпаднала необходимост за Министерството на отбраната беше предоставен на Командването за логистична поддръжка.

Към 31.12.2024 г. администрираните освободени войскови райони в управление на Министерството на отбраната с възложена охрана са 196, с общ брой охранители 1128 души.

8.5. Комуникационно и информационно осигуряване и киберотбрана

Продължи изграждането на оптични кабелни линии и комуникационно-информационни възли за разширяване на Стационарната комуникационна система на Българската армия „Странджа-2“. Работоспособността на системата беше осигурена с изпълнение на договор за извънгаранционна поддръжка.

Един от националните приоритети като страна-член на НАТО е изграждане на отбранителна способност за защитено опознаване „свой-чужд“ в Режим 5 на военните платформи от въоръжените сили. Инсталирано беше и интегрирано оборудването на един вторичен радар от Военновъздушните сили. Доставени бяха и резервни части. За осигуряване на обмен на информация между радарите и системите за командване и управление продължи акредитацията на Национална комуникационна и информационна система за работа с класифицирана информация на НАТО. Чрез Агенцията на НАТО за комуникации и информация беше подписан договор за инсталиране и интегриране на транспондери в Режим 5 на военни платформи от Военноморските сили.

Във връзка с подготовката за осигуряване на новия боен самолет F-16 беше доставен и инсталиран първият обновен терминал за обмен на информация във формат Link-16 в системата за командване и управление на Военновъздушните сили и в Интегрираната система за противовъздушна и противоракетна отбрана на НАТО. В изпълнение на техническо споразумение с Агенцията на НАТО за комуникации и информация започна адаптирането и модернизацията на наличната инфраструктура за управление на обновените терминали. Продължи изпълнението на сключен през 2023 г. договор с Правителството на САЩ за доставка на наземни терминали за обмен на информация в Link 16, като бяха проучени варианти за разполагането им във войскове райони на

⁵⁹ Със заповед на министъра на отбраната № Р-406/17.12.2024 г.

⁶⁰ На основа на решение на Министерски съвет № 446/26.06.2024 г.

⁶¹ По реда на чл. 17, ал. 2 от Закона за държавната собственост.

Военновъздушните и Военноморските сили. С тези терминали ще се осигури радиопокрытие над територията и акваторията на страната и ще създадат необходимите условия за използване на новия боен самолет F-16 и на новите многофункционални патрулни кораби.

За формиранията на Сухопътните войски бяха придобити сателитни терминали от мрежата Starlink, които позволиха високоскоростен обмен на информация по време на тренировки и учения. С американско финансиране беше придобито комуникационно и информационно оборудване за тактически оперативен център за механизирана бригада. В Командването за логистична поддръжка бяха доставени нови комуникационни устройства и компютърна техника.

Продължи развитието на Автоматизираната мрежа за свързка с подвижни обекти. Доставени бяха нови терминали за формиранията от Българската армия. Започна изготвянето на техническа спецификация за серийно производство на приети на въоръжение през 2023 г. TETRA мобилен модул.

Продължи изпълнението на пътната карта за включване на нови формирования в комуникационно-информационната система „ЩИТ“. Осигурена беше техническата поддръжка на компютърната техника и комуникационното оборудване от системата. Стартирани бяха процедури за придобиване на Tempest компютри и активно мрежово оборудване за компютърни мрежи.

Продължи разширяването на Класифицираната мрежа на НАТО. Осигурени бяха защитени гласови комуникации за политическото и военното ръководство на Министерството на отбраната и въоръжените сили.

Експерти от Министерството на отбраната се включиха в разработването на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за киберсигурност, който беше приет от Министерския съвет⁶² и внесен в Народното събрание. С него се прилагат разпоредбите на новата директива на ЕС (2023/2555), подобрява се координацията на национално ниво и се създават условия за по-ефективен контрол и превенция на киберинциденти.

На ведомствено ниво беше приета Концепция за киберотбрана. Дейностите по разработване на Стратегия по киберотбрана на въоръжените сили и Доктрина по киберотбрана ще започнат след завършване на фаза „Инициране“ на Концепцията, когато ще бъде въведен моделът за ръководство и управление на системата за киберотбрана и ще бъде осигурен необходимият капацитет за осигуряване на заложеното базово стратегическо ниво.

Продължиха усилията за развитие на административен, технически и организационен капацитет по киберотбрана в Министерството на отбраната и Българската армия. Командването за комуникационно-информационна поддръжка и киберотбрана продължи да предоставя комуникационни и информационни услуги и да поддържа начални оперативни способности за провеждане на кибероперации. Продължи развитието на Център за управление на сигурността, като бяха придобити софтуерни инструменти и техническо оборудване за наблюдение на мрежова информационна инфраструктура.

За изграждане на по-ефективна система за киберотбрана в Министерството на отбраната и Българската армия беше инициран проект за изграждане на виртуални частни мрежи (VPN) в повече от 120 обекта на територията на страната и в контингентите зад граница.

Осъществяваше се своевременен обмен на информация между Служба „Военна полиция“ и Служба „Военно разузнаване“ относно идентифицирани злоредни IP адреси, свързани със съмнителни дейности, лица и групировки, интересувачи се от чувствителна информация и техники за заразяване.

Ефективно бяха използвани възможностите на членството на страната ни в НАТО и ЕС и на двустранното сътрудничество със САЩ за реализиране на съвместни проекти и инициативи по киберотбрана. Реализиран беше съвместен проект за изграждане на виртуална тренировъчна среда.

За повишаване на експертния капацитет, представители на Министерството на отбраната и Българската армия участваха в тренировки и учения по кибер отбрана в национален и международен формат (Locked Shield 24, Cyber Coalition 24 и др.) Експерти взеха участие в курсове по киберотбрана и киберсигурност в Центъра за компетентност на НАТО в Естония, в рамките на които бяха изучавани съвременните заплахи, атаки срещу критични инфраструктури, методи и системи за

⁶² Решение на Министерския съвет № 652/12.09.2024 г

защита. Използваха се възможностите и на военно-образователната система за развитие на експертен капацитет по киберотбрана.

8.6. Сигурност на информацията

Системата за защита на класифицираната информация функционираше устойчиво и в изпълнение на изискванията на националното законодателство и международните договори.

Продължиха дейностите по акредитиране сигурността на комуникационно-информационните системи и одобрение на криптографски мрежи, национални и на НАТО/ЕС, с които се гарантира защитен електронен обмен на класифицирана информация и устойчиви цифрови услуги за осигуряване на ежедневната административна дейност и системата за командване и управление на въоръжените сили и отбраната на страната.

Проведени бяха 89 курса и обучени 868 длъжностни лица. С приоритет се извършваше обучение на служителите, определени за участие в операцията на Стабилизиращите сили на НАТО в Косово и във военната операция на ЕС в Босна и Херцеговина „Алтея”.

8.7. Военно-географско осигуряване

Военно-географската служба осигури с геопространствени материали и цифрови географски данни 117 потребители, от които 90 чрез Информационната система за предоставяне на публичен достъп до пространствените данни и услуги на Министерството на отбраната (Геопортал на МО). Административните услуги, предоставяни от Военно-географската служба на сайта на Министерството на електронното управление, бяха прегледани и актуализирани.

Отпечатани бяха 731 130 картни листа (топографски и специални карти) и бяха осигурени учебни топографски карти за планираните учения. Отпечатани бяха цифров модел на релефа за територията на страната; специална карта за учебни полигони Ново село, Црънча и авиобаза - Безмер; специални карти за учебните полигони и центрове Корен, Ново село и Сливница. Обновени бяха цифрови топографски карти за територията на страната. Продължиха дейностите по обновяване и картографско редактиране на Топографска карта на страната в мащаб 1:50 000 и беше отпечатана част от нея.

Извършено беше полево обследване и строеж на точки от Държавната геодезическа мрежа на страната. Извършени бяха дейности за измерване на магнитната деклинация на територията на страната. Продължи обновяването на Държавната топографската карта.

В изпълнение на стратегическата концепция на НАТО по геопространственото осигуряване, Службата произвежда и съхранява карти и данни за използване от силите на НАТО.

Във връзка с направена реконструкция на полосата за излитане и кацане в Трета авиационна база бяха извършени геодезически измервания за определяне на географските данни на аеронавигационните обекти и елементи в и извън района на авиобазата. Извършени бяха и магнитни измервания в района на летището.

Започна изграждането на мобилен пункт за геопространствено осигуряване в Сухопътни войски.

8.8. Военна стандартизация, сертификация и кодификация

Организиран бяха ратификацията и одобряването на 113 стандартизационни документа на НАТО (STANAGs), прилагането на 170 STANAGs и потвърждаване на прилагането за 58 STANAGs.

В информационна система „СТАНДАРТ” бяха актуализирани/въведени 472 STANAGs. Извършени бяха сертификации и надзор на 19 продукта в седем търговски дружества. В съответствие с изискванията на съюзните публикации на НАТО бяха сертифицирани системите за управление на качеството в 20 търговски дружества и беше извършен надзор на системите за управление на качеството в 35 търговски дружества.

Извършени бяха 23 сертификации на летателна годност на военни въздухоплавателни средства, 17 одита на процеса за удължаване ресурса на военни въздухоплавателни средства, 15 проверки на военни въздухоплавателни средства и 2 проверки на въздухоплавателни средства в управление на МВР с издадени сертификати за летателна годност. Издадени бяха 11 военни разрешения за полет на военни въздухоплавателни средства.

8.9. Търговски дружества на Министерството на отбраната

Към Министерството на отбраната са регистрирани 10 еднолични търговски дружества⁶³ – две са еднолични акционерни дружества, а осем са дружества с ограничена отговорност. В Програма 2032 е предвидено поетапно освобождаване от публичните предприятия-търговски дружества, които нямат принос към развитието на способностите на въоръжените сили. В тази връзка и с оглед нарасналите предизвикателства в променената среда на сигурност беше изготвен комплексен икономически, финансов и оперативен анализ. Взето беше решение до края на 2025 г. да не се предприемат действия по отношение функционирането и дейността на публичните предприятия и същите да запазят статута, правната форма и предмета си на дейност, като министърът на отбраната да продължи да упражнява правата на държавата като едноличен собственик на капитала им.

На основата на представените годишни финансови отчети за финансовата 2023 г. бяха изготвени финансово-икономически анализи на дейността на десетте еднолични търговски дружества. Те показват, че седем дружества са отчетели положителен финансов резултат (счетоводна печалба), а три дружества – отрицателен финансов резултат (счетоводна загуба). В резултат от дейността на търговските дружества за 2023 г., през изминалата година беше разпределен дивидент за държавата в размер на 1 833 498 лв. По-детайлна информация за отчислените дивиденди в полза на държавата за последните четири години е дадена в Таблица № 3.

Таблица 3 – Финансови резултати на търговските дружества 2021-2024 г.

Година	Разпределен дивидент за държавата от печалбата за предходната година
2021 г.	753 400 лева
2022 г.	1 752 337,47 лева
2023 г.	1 410 494,53 лева
2024 г.	1 833 498,00 лева

От изложените данни е видно, че в резултат от дейността на публичните предприятия от ресора на Министерството на отбраната за последните четири финансови години са отчислени 5 749 730 лв. дивидент в полза на държавата. Продължиха усилията за поддържане на финансова стабилност и ефективно управление на търговските дружества - публични предприятия.

С цел активното включване на държавните дружества в дейностите по поддръжка и ремонт/асемблиране на техника, закупена, или такава, която ще се закупува от Българската армия, Министерството на отбраната, чрез акционерното се дружество „ТЕРЕМ-ХОЛДИНГ“ ЕАД, работи по няколко проекта. В изпълнение на клаузите за индустриално сътрудничество на международен договор (LOA) BU-B-UCP "Придобиване на бойни машини Stryker" между правителствата на САЩ и България, предстои подписване на договор между „ТЕРЕМ-ХОЛДИНГ“ ЕАД и производителя General Dynamics Land Systems за инсталация на подсистеми на бронирана бойна машина „Stryker“. Договорът ще се изпълнява от дъщерното дружество „ТЕРЕМ – Ивайло“ ЕООД, гр. Велико Търново. След приключване на дейностите по доставка и асемблиране на машините по посочения договор, дружеството би могло да поеме и последващата поддръжка и ремонт, по отделен договор.

8.10. Освобождаване и утилизация на излишни бойни припаси

Сключен беше договор с „ТЕРЕМ-ЦАР САМУИЛ“ ЕАД, Костенец на обща стойност 669 732 лева с ДДС за унищожаване чрез контролирано изгаряне на общо 112 тона нето тегло излишни и негодни за употреба боеприпаси, елементи за тях и пиротехнически изделия.

⁶³ Публични предприятия със 100% държавно участие в капитала, в които правата на държавата се упражняват от министъра на отбраната.

9. УПРАВЛЕНСКИ ПОДХОДИ ПРИ РЕАЛИЗИРАНЕТО НА ОТБРАНИТЕЛНАТА ПОЛИТИКА

9.1. Изграждане на административен и институционален капацитет за управление

Фундаменталните промени в средата на сигурност, особено след началото на войната на Русия против Украйна и измененията в концептуалните и планиращи документи на НАТО и ЕС, наложиха провеждането на Стратегически преглед на отбранителната политика като периодичен преглед на отбраната. Целта му беше адаптиране на управленските решения към новите условия в средата на сигурност⁶⁴. Срокът му беше удължен до юни 2024 г.⁶⁵. Прегледът приключи с разработването и приемането от Съвета по отбрана на проект на „Бяла книга за отбраната 2024“. В нея са обобщени приносите от работните групи по Прегледа и са отразени изводите и оценките от доклада „Стратегическо предвиждане и анализи 2023“ на НАТО.

Бялата книга представя новите реалности в средата на сигурност и развитието на отбранителните способности в настоящия момент и тенденциите след 20 години. Отчетени са изводите от войната на Русия против Украйна и значението за отбраната на членството на България в НАТО и ЕС. Потвърдени са приоритетите на отбранителната политика и е конкретизирано политическото ниво на амбиция по трите мисии на въоръжените сили. Подчертано е нарастващото значение на личния състав и сериозните предизвикателства при попълване на вакантните длъжности за военнослужещи. Проектът на документа беше изпратен в срок в Министерския съвет, но беше изтеглен, за да бъде публикуван при сформирането на редовно правителство. Документът е предназначен да послужи като средство за комуникиране на предизвикателствата пред отбранителната политика и възможните подходи за тяхното преодоляване и дава добра основа за по-нататъшно обсъждане на трудни, но необходими решения за отбраната.

Въоръжените сили, като основополагащ фактор за стабилността на обществото, се присъединиха към изпълнението на общата цел за намаляване на емисиите на парникови газове, включително чрез повишаване на енергийната ефективност на военните обекти и инсталации. Разработена беше „Стратегия за подготовка на въоръжените сили за изменението на климата“, въведена за изпълнение със заповед на министъра на отбраната.⁶⁶ Целта е да се подобри способността им да действат ефективно в среда с променящ се климат. С министерска заповед⁶⁷ се създаде организация за прилагането на Стратегията и се сформира Консултативен съвет към министъра на отбраната.

С оглед нарасналите изисквания към въоръжените сили, с решение на Народното събрание беше приета „Програма за инвестиции в отбраната до 2032 г.“⁶⁸. Нейната основна цел е постигане на модерни, високотехнологични и оперативно съвместими със съюзниците ни въоръжени сили чрез формиране на единна интегрирана рамка на капиталовите разходи и основните дългосрочни направления за модернизация и превъоръжаване до 2032 г.

С цел повишаване на административния капацитет и ефективността на ведомството, както и в изпълнение на Закона за администрацията, беше изготвен „Отчет за изпълнение на целите на Министерството на отбраната за 2023 г.“ и бяха формулирани „Цели на Министерството на отбраната за 2025 г.“. Двата документа бяха изпратени в Министерския съвет и публикувани на интернет-страницата на Министерството на отбраната.

Ключов приоритет продължи да бъде изпълнението на управленските приоритети в отбраната. Изготвени бяха периодични отчети и доклади за дейността на редовното и двете служебни правителства през март, юни, септември и декември.

За реализиране на приоритетите от стратегическите документи и с цел ефективно изразходване на ресурсите за отбрана, бяха разработени „Указанията за програмиране на министъра на отбраната за периода 2025-2030 г.“, „Меморандум на програмните решения за периода 2025-2030 г.“, „Годишен доклад за състоянието на системите за финансово управление и контрол за 2023 г.“

⁶⁴ С РМС №676/29.09.2023 г. беше иницииран Стратегически преглед на отбранителна политика като периодичен преглед на отбраната. Създадени бяха седем работни групи, две, от които междуправителствени и пет в Министерството на отбраната.

⁶⁵ РМС № 125 от 23.02.2024 г. и заповед на министъра на отбраната с допълнителни указания за провеждането на Стратегическия преглед № ОХ-249/13.03.2024 г.

⁶⁶ МЗ № ОХ- 54/17.01.2024 г.

⁶⁷ МЗ № ОХ- 138/08.02.2024 г.

⁶⁸ Обн. в ДВ, бр. 37 от 2024 г.

съгласно Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор, както и Отчети за степента на изпълнение на политиките и отбранителните програми в Министерството на отбраната по указания на Постоянния секретар на отбраната и в съответствие с изискванията на чл. 133 от Закона за публичните финанси (м. март за 2023 г. и м. юли за шестмесечието на 2024 г.).

Продължи усъвършенстването на правно-нормативната база, с цел изграждане на институционален капацитет за управление. С измененията и допълненията в ЗОВСРБ от 30.04.2024 г. бяха регламентирани размерите на заплатите на военнослужещите и цивилните служители. Целта е постигане на адекватен жизнен стандарт и конкурентоспособност на пазара на труда за военнослужещите и цивилните служители, намаляване на съществуващите дефицити от отбранителни способности, особено в направление привличане и задържане на човешки ресурси в системата и повишаване привлекателността на военната професия. Въведено беше и понятието „ключова длъжност“, което определя длъжностите, оказващи критично влияние върху функционирането на Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия.

В съответствие с новите разпоредби в ЗОВСРБ беше изменен и допълнен и Правилникът за неговото прилагане⁶⁹.

Продължи работата по прилагане на Закона за електронно управление. Приключи процесът по създаване и внедряване на публични електронни регистри - „Регистър на военните паметници“ и „Регистър на предоставената финансова или материална помощ и за предоставените помещения/имоти на военно-патриотичните съюзи и организации“. Предстои да се оптимизират и създадат нови функционалности, които да осигурят допълнителни възможности за въвеждане на електронни административни процеси.

9.3. Политика на прозрачност и отчетност

9.3.1. Антикорупционна политика и институционален интегритет

За осъществяване на политика на прозрачност и отчетност на електронната страница на Министерството на отбраната бяха публикувани стратегически документи, планове и отчети, нормативни и поднормативни актове. Ежедневно беше актуализирана информацията за обществени поръчки в „Профил на купувача“ на Регистъра за обществени поръчки и в Централизираната автоматизирана информационна система „Електронни обществени поръчки“.

Поради липса на утвърдена Методология за оценка на корупционния риск⁷⁰, през 2024 г. Инспекторатът не е извършвал анализ и оценка на корупционния риск в съответствие с Закона за противодействие на корупцията⁷¹. Въпреки това продължи работата по актуализация на вътрешноведомствената уредба по антикорупционното законодателство. Със заповед на министъра на отбраната⁷² беше назначен Постоянен съвет по антикорупция в Министерството на отбраната, който координираше дейностите по противодействие на корупцията и ефективен контрол. На интернет страницата на Министерството на отбраната бяха публикувани: „Отчет за изпълнението на антикорупционния план на Министерството на отбраната за 2023 г.“ и „Антикорупционен план на Министерството на отбраната за 2024 г.“.

За превенция и контрол на корупционния риск бяха извършени 10 проверки по изпълнение на задълженията по подаване на декларации за имущество и интереси от Закона за противодействие на корупцията. Приключена беше и една проверка за несъвместимост, като беше установено наличие на такава⁷³.

В Служба „Военна полиция“ се поддържа денонощна „гореща“ телефонна линия за сигнали за корупция. На интернет страницата на Службата има възможност за предоставяне на информация от граждани, своевременно реагиране на сигнали, както и осигуряване на публичност при разкрити случаи на корупция.

⁶⁹ Обн. в ДВ, бр. 88 от 18.10.2024 г.

⁷⁰ Отменена със заповед на министър-председателя № Р-155 от 11.10.2018 г.

⁷¹ Чл. 46, ал. 1, т. 5 от ЗПК

⁷² МЗ № ОХ-508/22.05.2024 г.

⁷³ Съгласно чл. 7 от Закона за държавния служител

9.3.2. Информационна политика и стратегическа комуникация.

Комуникационната политика в отбраната беше насочена към повишаване осведомеността на обществото и хората в отбраната относно развитието на отбранителните способности, модернизацията и превъоръжаването, военната професия, както и към повишаване на общественото доверие към ЕС и НАТО в контекста на отбелязването на 20-та годишнина от членството на страната ни в Алианса. В условията дезинформационни кампании, насочени против системата за отбрана, се търсеха решения за оптимизиране на работните механизми и процеси в Министерството на отбраната, в структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и в Българската армия, чрез прилагането на нови подходи за информиране на обществото за решенията и дейностите в областта на отбраната, както и за противодействие на пропагандата и дезинформацията.

Ежедневно бяха изготвяни пресинформации и писмени и устни отговори по актуални теми. Разпространени бяха 586 новинарски съобщения, публикувани на Интернет-страницата на Министерството на отбраната и разпространени в медиите и в официалните страници в социалните мрежи. Изготвени бяха над 40 отговора на журналистически запитвания. Организиран бяха четири пресконференции с участието на министъра на отбраната. Ежедневно бяха давани устни отговори на въпроси на граждани и медиите. Ежеседмично бяха организирани по 3-4 интервюта и изявления пред медиите с министъра на отбраната и с ръководството на Министерството на отбраната и Българската армия.

МО активно използваше своите официални страници, профили и канали в три социални мрежи: Facebook – Министерство на отбраната и Бъди войник, X (Twitter) – MoD Bulgaria, YouTube – MoD Bulgaria, Instagram – Бъди войник. Статистиката и анализът на данните на онлайн присъствието на Министерството на отбраната в социалните мрежи сочат устойчиво и успешно управление на съдържанието, както и положителна нарастваща тенденция за по-силно присъствие в социалните мрежи. Профилът на Министерството на отбраната в социалната мрежа X (Twitter), създаден през март 2022 г., се развиваше успешно и неговото съдържание беше споделяно и от НАТО и щабовете на Алианса на стратегическо, оперативно и тактическо ниво, представителството на ЕК в България и др. На официалните страници и канали в социалните мрежи бяха публикувани 1 820 информации, истории, ленти, туитове/ретуитове, видеа. Това съдържание е достигнало до над 978 249 реални потребители в социалните мрежи.

В подкрепа на усилията на Министерството на отбраната за повишаване на интереса към военната служба стартира кампания „Присъедини се към Българската армия. Дай на уменията си по-висша цел“. Нейното аудио-визуално съдържание се разпространяваше чрез националните телевизии, радиостанциите и социалните мрежи, както и чрез външна реклама в редица градове на страната. Кампанията се осъществява с подкрепата на Европейското командване на силите на САЩ (EUCOM).

Продължи изграждането на институционална устойчивост срещу външна намеса и информационно манипулиране. Информационният център на Министерството на отбраната, със своите Военен телевизионен канал и вестник „Българска армия“, приоритетно и ежедневно работи по противодействие на дезинформацията. Информационният център работи по следните основни приоритети: повишаване на престижа на Българската армия; фокус върху модернизацията на Българската армия; продължаваща подкрепа за Украйна; противодействие на дезинформацията и фалшивите новини. Военният телевизионен канал изработи общо 40 филма, обвързани с приоритетите на отбранителната политика. През последното тримесечие на годината показателите на представянето в социалните медии показват увеличение с 6% на преглежданията на публикациите и 12% ръст на новите абонати в YouTube спрямо предходния отчетен период. Във Facebook публикациите на Центъра достигнаха до 720 000 уникални потребители. В Tik-Tok профилът на Центъра отчита значителен ръст на броя на последователите, обхват на публикациите и ангажираност на потребителите.

За ефективното осигуряване на информационната политика и стратегическата комуникация на Министерството на отбраната е необходимо разработването и приемането на стратегия по стратегически комуникации в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия.

9.3.3. Контролна и одитна дейност

Инспекторатът на Министерството на отбраната осъществяваше контрол за спазването на нормативните актове и заповедите на министъра на отбраната и за законосъобразното провеждане на административните дейности. Извършени бяха 81 проверки, от които две комплексни, 24 тематични, три контролни, две проверки за несъвместимост по Закона за противодействие на корупцията, както и 50 проверки по сигнали, жалби и предложения от физически и юридически лица. За направените констатации и изводи беше информиран министърът на отбраната и бяха изготвени 70 доклада. Утвърдени бяха 442 предложения, от които 229 са изпълнени, пет са неизпълнени, 198 са в процес на изпълнение, а останалите 10 са оспорени след утвърждаване.

Въз основа на извършените проверки беше установено, че част от нормативната и вътрешноведомствената уредба се нуждае от актуализиране. В тази връзка бяха издадени или предстои да бъдат издадени редица заповеди на министъра на отбраната, свързани с противодействието на корупцията, управлението на човешките ресурси, дейността на Главна дирекция „Инфраструктура на отбраната“, управлението на жизнения цикъл на отбранителните продукти, обучението на българските граждани за защита на Отечеството и др. Откри се необходимост от усъвършенстване на процедури и правила, свързани с управлението на инфраструктурата, строителството и в областта на възлагането на обществените поръчки. В допълнение, съществуващият некомплект от военнотружещи води до затруднения при изпълнение на мисията, функциите и задачите на формиранията.

Дирекция „Вътрешен одит“ извърши 14 броя одитни ангажмента, от които осем за даване на увереност и шест за консултиране. В резултат на извършените проверки бяха дадени общо 28 препоръки за подобряване на контролните механизми по ключови процеси в административни структури на Министерството на отбраната, в търговски дружества с принципал министъра на отбраната и във второстепенни разпоредители с бюджет по отношение на: управлението на цикъла на обществените поръчки, с цел повишаване на ефективността на възлагането и изпълнението на обществените поръчки; оптимизиране на процеса по управление на риска; оптимизиране на дейността на търговските дружества с принципал министъра на отбраната; оптимизиране на дейностите по планиране, програмиране и бюджетиране.

За осъществяване на контрол по изпълнение на изискванията за защитата на класифицирана информация и с цел ограничаване на неблагоприятните последици от нерегламентиран достъп до нея, извършени бяха проверки от компетентните органи на НАТО, на национално и ведомствено ниво. Не бяха констатирани нарушения, които да доведат до увреждане на интересите на страната, свързани с националната сигурност, отбраната или външната политика.

10. ИЗВОДИ

И през 2024 г., в условията на влошаваща се външна среда на сигурност, отбраната продължи да заема важно място в дневния ред на държавното управление. Продължиха усилията за поетапното разрешаване на натрупаните дългогодишни проблеми, с фокус върху попълване на вакантните места във въоръжените сили и превъоръжаването. Въпреки динамиката на вътрешнополитическите процеси, запазена беше политическата воля на национално ниво за изграждане и развитие на отбранителните ни способности и за изпълнение на съюзните ни задължения. Положени бяха значителни усилия за адаптиране на въоръжените сили към новите и завишени изисквания към способностите. Централно място в отбранителната политика заемаше приемствеността в следваните цели и приоритети, както и изпълнението на ангажиментите по линия на колективната отбрана НАТО и ОПСО на ЕС.

Войната на Русия против Украйна е явна заплаха за мира и сигурността в региона и в Европа като цяло и представлява директно предизвикателство за страните-членки на НАТО и ЕС. В условията на влошаваща се стратегическа среда продължи изграждането на предното присъствие на НАТО в Черноморския регион. Многонационалната бойна група на НАТО в България има ключова роля за гарантиране на нашата сигурност и отбрана и защитата на националните ни интереси като съюзник в Алианса.

Заради продължилата стабилна тенденция на плавно и постепенно номинално нарастване на разходите за отбрана, за 2024 г. заложеното в Националния план 2024 ниво от 2% от БВП на практика беше достигнато. Нивото от 2 % от БВП на разходите за отбрана се счита като минимално необходимо и основа за последващото им повишаване в унисон с приетите съюзни ангажименти и възможностите на страната.

С цел оптимизиране на управленските процеси в контекста на изпълнението на Програма 2032 успешно приключи Стратегическият преглед на отбранителната политика, чиито резултати бяха обобщени в „Бяла книга за отбраната 2024“. Анализите показват, че съществуващата функционална и организационна структура, система за командване и управление и численост на въоръжените сили осигуряват изпълнението на техните мисии, но е необходимо провеждане на преглед на структурата на силите, за да се оцени и адаптира тя към новите, завишени изисквания за изпълнение на задачите, произтичащи от регионалния план на НАТО.

Въпреки предприетите мерки, вакантните места за военнослужещи останаха на ниво от 21,8%. Попълнението на доброволния резерв е на едва 16 %. Увеличението на заплатите на военнослужещите се оценява като стъпка, която вече дава индикации за спиране на отлива на военнослужещи и привличане на нови кандидати за военна служба. Необходимо е обаче време, за да се оцени ефекта от нейното прилагане. Необходимо е да се търси и обществена подкрепа за въвеждане на форми на военна подготовка за определени категории български граждани.

Новият цикъл на отбранително планиране в НАТО и пакет Цели за способности 2025 залагат по-високи количествените и качествени изисквания към способностите, в т.ч. и съвсем нови, отнасящи се до способности за действие в домейните „кибер“ и „космос“. Националният отбранителен план, синхронизиран с отбранителния план на НАТО за региона, въвежда по-високи изисквания към способностите на въоръжените сили за изпълнение на тяхната основна мисия „Отбрана“. Съществено са завишени изискванията към България за осигуряване на поддръжка от страната-домакин при развърщането и преминаването на съюзни сили през територията на страната. Завишените количествени и качествени параметри на целите налагат осигуряването на адекватни ресурси за практическото им изпълнение.

Подготовката допринася за съхранение на способностите на въоръжените сили за изпълнение на задачите им по трите мисии, като е налице ръст в нейния интензитет и обхват. Провеждането на ученията в настоящия им вид, нашето участие в съюзни учения в чужбина, както и осигуряването на поддръжка от страната-домакин за съюзни сили на наша територия постигат заложените цели, допринасят за цялостното повишаване подготовката на въоръжените сили и спомагат за утвърждаване на ролята на България като надежден съюзник в Алианса.

Българските въоръжени сили имат необходимата степен на готовност за реагиране при кризи от военен характер. Основен проблем за дейността на щабовете и формированията е наличието на значителен некомплект от военнослужещи и недостатъчен брой кандидати за военна служба. Това

ограничава възможностите за провеждане на ефективна подготовка и води до по-голяма заетост и натоварване на личния състав. Ако не бъде преодоляна, тази негативна тенденция може в перспектива да възпрепятства изпълнението на задачите.

Българските формирования и военнослужещи, участващи в мисии и операции зад граница, успешно изпълниха задачите си. Участието на наши военнослужещи в щабовете на операциите допринася за натрупване на опит за работа в международна среда, както и за извличане на поуки от практиката, които са от полза за подготовката на следващите контингенти.

Изпълнените задачи по мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“ потвърждават необходимостта от опита, добрата подготовка и специфичните способности на въоръжените сили за оказване на помощ на населението при бедствия.

Усилията следва да бъдат насочени към развитие на способностите за всестранна логистична поддръжка, включително инфраструктура и формирования с висока степен на готовност, за осигуряване на дейностите по приемане, настаняване и последващо придвижване, снабдяване с горива и др. на съюзни сили и средства, преминаващи и/или пребиваващи на наша територия, ако такава необходимост възникне, както и за развитието на военната мобилност в региона.

Нараства необходимостта от придобиване на ново, модерно и оперативно съвместимо въоръжение и техника по стандартите на НАТО в редица важни направления. Критично важно за преодоляване на недостига от способности е придобиването на нови 3-D радары, брегови противокорабни ракетни комплекси, зенитно-ракетни комплекси, ракетни системи за залпов огън с повишена мобилност, 155 мм самоходни артилерийски гаубици и др.

Физически и технологично остарялото въоръжение и техника оказват все по-негативно влияние върху качествено изпълнение на мисиите и задачите на въоръжените сили, тяхната подготовка, постигането на оперативна съвместимост със съюзниците от НАТО и изпълнението на Целите за способностите на Алианса.

Крайно недостатъчни остават броят на летателните часове във Военновъздушните сили, което оказва отрицателно въздействие върху състоянието на способностите в този вид въоръжена сила и върху нивото на нейната подготовка и готовност.

Ускореното изграждане на необходимата инфраструктура на летището на Трета авиационна база е от ключово значение за подготовката за навременно приемане, експлоатация и осигуряване на новия боен самолет F-16.

Увеличените рискове и заплахи в киберпространството създават условия за нарастване на уязвимостите на критични военни комуникационни и информационни системи и системите за командване и управление на въоръжените сили. Затова е необходимо да продължи изграждането на адекватни на съвременните предизвикателства способности за киберотбрана.

Отбранителното сътрудничество със САЩ е от взаимен интерес и е надежден механизъм за развитие на стратегическото партньорство между нашите страни. Участието в съвместни учения допринася за подготовката на нашите формирования за справяне с днешните предизвикателства.

За ефективно противодействие на дезинформацията критично важно е да продължи изграждането и развитието на структурите по стратегически комуникации в Министерството на отбраната, в структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и в Българската армия.

Трябва да продължат усилията за подобряване на административния капацитет, включително електронното управление на административните процеси.

Предвид изложеното дотук може да се направи следният основен извод:

При коренно променената стратегическа среда и нарастващи военни заплахи за сигурността, отбраната следва да остане във фокуса на политиката за защита на националната сигурност, със съответната ресурсна и политическа подкрепа на правителството, парламента и българското общество.

Състоянието на по-голямата част от способностите на въоръжените сили остава непроменено спрямо предходната година и като цяло е незадоволително. Въоръжените сили продължават да изпълняват своите задачи, особено тези по мисия „Отбрана“, с ограничения и рискове за военнослужещите. В средносрочен план това състояние ще се подобри значително с усвояването на новопридобитото модерно въоръжение и техника и положителния ефект от предприетите мерки за попълване на вакантните длъжности за военнослужещи.

11. НАПРАВЛЕНИЯ ЗА РАБОТА ПРЕЗ 2025 Г. И В СРЕДНОСРОЧЕН ПЛАН

Предвид динамиката на стратегическата среда, през 2025 г. и в средносрочен план, Министерството на отбраната ще фокусира усилията си в следните области:

1. Продължаване на изпълнението на целите и приоритетите на Програмата 2032 и План 2026;
2. Провеждане на преглед на структурата на силите;
3. Приемане на нова Национална отбранителна стратегия;
4. Разработване и утвърждаване на Указания на министъра на отбраната по отбранителната политика за следващия период на планиране;
5. Нивото от 2 % от БВП на разходите за отбрана се счита като минимално необходимо и основа за последващото им повишаване в унисон с приетите съюзни ангажименти и възможностите на страната;
6. Предприемане на спешни и адекватни мерки за преодоляване на големия брой вакантни длъжности за военнослужещи;
7. Адаптиране на социалния статус на военнослужещите към съвременните условия и развиване на кадровия модел в условията на конкурентно заплащане;
8. Търсене на нови и ефективни подходи за попълване на доброволния резерв и запаса, в т.ч. по-широк обществен дебат за въвеждане на форми на военна подготовка за определени категории български граждани;
9. Изпълнение на проектите от Програмата за инвестиции в отбраната до 2032 г.;
10. Изграждане на инфраструктурата, необходима за приемане на новите самолети F-16, обучение на пилоти и наземен персонал и прилагане на дейностите по индустриалното сътрудничество, както и изграждане на инфраструктурата, свързана с придобиването на IRIS-T, новите бронирани бойни машини и многофункционалните модулни патрулни кораби;
11. Активно участие в процеса по договаряне и приемане на новия пакет Цели за способности на НАТО за България и организиране на неговото изпълнение;
12. Продължаване на активното ни участие в изграждането на възпиращия и отбранителен потенциал на НАТО чрез ефективен принос в многонационалната бойна група на Алианса у нас, както и изпълнение на отговорностите на страна-домакин;
13. Продължаване на усилията по изграждането на щаб на многонационална дивизия на НАТО на наша територия;
14. Трансформация на Военноморския координационен елемент във Варна в координационен център на НАТО за наблюдение на цивилното корабоплаването в Черно море;
15. Продължаване на солидарността и подкрепата за Украйна в рамките на взетите от Народното събрание решения и съобразно възможностите ни;
16. Институционализиране на концепцията за стратегически комуникации в Министерството на отбраната и продължаване на изграждането на устойчивост против хибридно въздействие;
17. Въвеждане на модерни технологични решения за електронно управление на административните процеси и разработване на ефективни административни правила и процедури.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Препис

РЕШЕНИЕ № 210

от 4 април 2025 година

ЗА ОДОБРЯВАНЕ НА ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОТБРАНАТА И
ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2024 Г.

На основание чл. 23 от Закона за отбраната и въоръжените
сили на Република България

МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ

РЕШИ:

1. Одобрява Доклада за състоянието на отбраната и
въоръжените сили на Република България през 2024 г. съгласно
приложението.
2. Предлага на Народното събрание да разгледа и приеме
Доклада за състоянието на отбраната и въоръжените сили на Република
България през 2024 г.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ: /п/ Росен Желязков

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Габриела Козарева

ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ
“ПРАВИТЕЛСТВЕНА КАНЦЕЛАРИЯ”:

/Ралица Стоянова

НАРОДНО СЪБРАНИЕ	
Вх. №	51-502-03-1
Дата	07.04.2025 г.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

№...02..01-38.....

..4.. ...април.... 2025 г.

ДО

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

г-жа НАТАЛИЯ КИСЕЛОВА

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 23 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България изпращам Ви одобрения с Решение № 210 на Министерския съвет от 2025 г. Доклад за състоянието на отбраната и въоръжените сили на Република България през 2024 г.

Приложение: съгласно текста

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Росен Желязков

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ПЕТДЕСЕТ И ПЪРВО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

РАЗПОРЕЖДАНЕ

НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

№ 51-550-01-260/07.04.2025 г.

На основание чл. 8, ал. 1, т. 1 и чл. 84, ал. 3 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание

РАЗПОРЕЖДАМ:

Разпределям Доклад за състоянието на отбраната и Въоръжените сили на Република България през 2024 г., № 51-502-03-1, внесен от Министерски съвет на 07.04.2025 г., на следните постоянни комисии:

- Комисия по отбрана

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ**

НАТАЛИЯ КИСЕЛОВА